A°. 1860. N°. 211.

WOENSDAG — 5 SEPTEMBER.

UTRECHTSCHE PROVINCIALE EN STADS-COURANT

Algemeen Advertentie-Blad.

Bij deze COURANT behoort een BIJVOEGSEL.

UTRECHT, Woensdag 5 September.

Nog is er geen berigt van de komst van *Garibaldi* te Napels of van het vertrek van koning *Frans*. Thans heeft de Italiaansche vrijheidskampioen zijne aankomst in de hoofdstad van het rijk der beide Sicilien tegen Vrijdag of Zaturdag aangekondigd, en is er alle kans, dat hij zich ook niet langer zal laten wachten. De toestand te Napels wordt toch elken dag hagchelijker. Welligt waren er nog 40,000 man troepen bij het vertrek der laatste berigten aan den koning getrouw gebleven; maar deze zijn niet gekoncentreerd, en komen zij in aanraking met de Garibaldisten, dan is het te verwachten, dat de meesten zoo niet hun moed, dan toch hun ijver voor de zaak van koning *Frans* in de schoenen zullen voelen zinken. De koning zelf moet er bevreesd voor zijn, dat als het in de nabijheid van Napels nog tot een strijd mogt komen de nat. garde der hoofdstad zijne legermagt welligt in den rug zou vallen; hij moet die vrees zelfs aan de bevelhebbers der nat. garde hebben te kennen gegeven. Hoe de geest dier garde trouwens is, blijkt uit een telegram, waarin wordt gemeld, dat zij het koninklijk paleis heeft overweldigd, en van den koning de verwijdering heeft gevorderd van twee generaals. — De zaak van het huis der Bourbons in Italie is voor goed gevallen, en wat koning *Frans* nog wil beproeven, tot redding van zijn troon, is de greep van den drenkeling naar den strohalm. — De brief van den graaf van Syrakuse aan zijn neef heeft, zegt men, slechts de strekking gehad, om het einde te verhaasten, dat toch niet meer te voorkomen was. Men had te Turijn meer effekt van dien brief verwacht en daarom reeds het vertrek van Sard. troepen naar Napels aangekondigd. Door de aanwezigheid van Sard. troepen wilde men mogelijke Mazzinistische plannen dadelijk verijdelen. Men had zich echter te veel gehaast, en beweert thans, om zich te dekken, dat er nog van geen vertrek van Sard. troepen naar 't zuiden sprake is geweest. Het kabinet blijft daarom niettemin op zijne hoede, om dadelijk bij de hand te wezen, ten einde *Mazzini* geene gelegenheid te geven nieuwe verwarring in de Italiaansche zaken te brengen. Ook wil men ongetwijfeld eventuele Muratistische pogingen dadelijk den bodem inslaan. De *Times* acht die laatsten van weinig belang, en teregt. Napels is nimmer Franschgezind geweest; een *Murat* te Napels zou buitendien Europa verontrusten en *Napoleon* geen kracht geven, terwijl ook een konstitutioneel bewind onder eene soort van Fransch protektoraat niet denkbaar is. En toch Napels verlangt een konstitutioneel bewind.

Het grootste deel van het vaste land van Napels is reeds in opstand en *Garibaldi* betitelt zich zelf dan ook de Diktator der Beide Siciliën. Zal het uur der omwenteling zich nu ook niet, niettegenstaande de barbaarsche dagorder van gen. *de Lamoricière*, tot den Romeinschen staat gaan uitstrekken? In die vrees is Ancona reeds in staat van beleg verklaard. Of 't intusschen waar is, wat onder Rome gemeld wordt, dat de Fransche generaal onderscheiden provincien van den paus. staat moet in bedwang houden, moet de tijd leeren; maar dit zou zeker groote verwikkelingen kunnen opleveren. — Ook Oostenrijk bereidt zich op 't ergste voor en wil zijne krijgsmagt in Venetie aanmerkelijk versterken.

Onder Parijs zal men zien, dat de graaf *de Persigny* weder eene politieke toespraak heeft gehouden, en daarbij heeft verklaard, dat de keizer den Paus blijft beschermen. Tot hoever de bescherming zal gaan moet de tijd leeren, maar wat de onlangs door denzelfden staatsman uitgesproken vredelievende woorden betreft, die mogen wel vooral strekken, om de Franschen niet te opgewonden te houden. De betrekkingen tusschen de groote mogendheden zijn van dien aard geworden, dat *Nap.* schijnt in te zien, dat *hij* het van lieverlede zou moeten werden, die voor de toekomst moest vreezen. Europa zal niet op nieuw toelaten, dat een der grootmagten rustig door de Fransche adelaren wordt geteisterd. Daarom is het zeker thans tijd voor den Franschen keizer, om van vrede te spreken.

Uit Weenen meldt men op nieuw, dat keizer *Frans Jozef* bepaald groote inwilligingen aan Hongarije wil doen en deszelfs zelfstandigheid ten volle wil herstellen; de keizer zou dat aankondigen; de verwezenlijking zou echter alleen plaats hebben, zoodra Europa tot rust en orde zal teruggekeerd zijn. Inmiddels zou het land in staat van beleg worden verklaard! Zou dat bevrediging zijn der wenschen van Hongarije? — Zeker niet. En toch geven de berigten van daar ook heden weder te kennen, dat hervormingen zullen moeten worden afgekondigd om Oostenrijk geene nieuwe onheilen te doen beleven. Met belangstelling ziet men de zitting van den grooten rijksraad op den 10. te Weenen te gemoet.

De sinds gisteren ontvangen **telegrafische depeches** laten wij hieronder volgen:

Rome, Zaturdag. De Noue heeft officieel aangekondigd, dat het bevel van den keizer was, om de provincien van Rome, Civita-Vecchia, Comarco en Viterbo te verdedigen.

Napels, Zaturdag. De nationale garde heeft het paleis overweldigd en van den koning geëischt de terugzending van de generaals *Ischitella* en *Catrofiano*. De ontsteltenis wordt al grooter en grooter door de bedreigingen van de anarchisten; regeringloosheid bedreigt de stad.

De ontscheping van Piemontesche troepen wordt verwacht.

Londen, Dingsdag. Ancona is in staat van beleg gesteld; de pauselijke delegaat is teruggeroepen; Pontecorvo en Benevent zijn bijna in vollen opstand.

De generaal *de Noue* is te Rome benoemd tot bevelhebber van het Fransche bezettingsleger aldaar.

Napels, Maandag. Garibaldi heeft aan het revolutionnair komitee doen weten, dat de tegenwoordige staat van zaken niet langer kan duren en dat hij tegen den 7. of 8. te Napels hoopt te zijn. — Hij zal in naam van koning *Victor Emanuel* provisioneel het diktatorschap over de beide Siciliën op zich nemen. Het komitee neemt maatregelen om hem te ontvangen.

Er zijn nog drie Sardinische schepen aangekomen.

Verona, Dingsdag. Het dépôt artillerie is met vier batterijen vermeerderd.

Het zevende en achtste Oostenrijksche legerkorps heeft bevel ontvangen, om zich marschvaardig te houden; de eventuele bestemming is Venetië.

Napels, Dingsdag.

De troepen zijn nabij de stad gekoncentreerd. Men had plakaten aangeplakt waarop de woorden »leve *Victor Emmanuel*!" De soldaten hebben ze verscheurd en de verbitterde lazzaroni hebben hen daarom aangevallen. De graaf *van Syracuse* gaat te Florence den prins *van Carignan* bezoeken. De *Gazzetta di Torino* zegt dat gister eene depeche van hier was ontvangen, houdende dat de koning een ministerraad gehouden had, waarin hij tot de konklusie gekomen was zich te zullen verdedigen.

Londen, heden, Woensdag.

Reuter's Office meldt uit Konstantinopel, dat de ontwerp-overeenkomst enkele aan het protokol van 3 Aug. vreemde zinsneden bevat, betrekking hebbende op den batti humaioun. *Vehif Effendi* heeft daarom bevolen, dat zij niet zal geteekend worden voor zij weder in den oorspronkelijken vorm gebragt zij.

Uit Weenen wordt gemeld, dat graaf *Nadasdy* zijn ontslag blijft verlangen. Dit zou eene wijziging van het ministerie ten gevolge hebben.

Uit Pesth wordt gemeld dat het feit, dat het in Hongarije rustig is, minder moet toegeschreven worden aan het gezag der regering, dan wel aan de discipline der nationale beweging. — Prins *Metternich* heeft gedurende zijn verblijf te Weenen liberale hervormingen ten sterkste aangeraden.

— Z. M. heeft benoemd tot raadsheer in het prov. geregtshof in Utrecht mr. *P. A. M. van Oosthuyse van Rijckevorsel van Rijsenburg*, regter in de arr.-regtbank te Utrecht; op hun verzoek, eervol ontslag verleend aan mr. *M. Bakker*, als regter in de arrond.-regtbank te Sneek; *C. T. van de Velde*, als notaris te Neede (arr. Zutphen); en *J. Cambier*, als plaatsverv. van den kantonregter te Vianen; benoemd tot burgem. der gem. Eelde *E. J. A. Tammerman*; tot lid van het koll. van regenten over het huis van arrest te Nijmegen mr. *W. J. Triebels*, regter in de arrond.-regtbank aldaar.

— Men schrijft uit 's Gravenhage:

»De minister van binnenl. zaken heeft op voorstel van den raad van toezigt op de spoorwegdiensten, den heer *Bernet*, algemeenen opziener op het stoomwezen bij dien raad, opgedragen, zich naar Belgie en Hannover te begeven, om aldaar de inrigtingen van het stoomwezen bij de spoorwegen en de beweging der treinen in hare bijzonderheden na te gaan." *Arnh. Ct.*

— Het feest der onthulling van het standbeeld van *Tollens* te Rotterdam, dat Z. M. den 24. dezer wil bijwonen, zal besloten worden met een vauxhall en vuurwerk in den Doelen. Het gemeentebestuur zal Z. M. een diner aanbieden, terwijl daarna eene galavoorstelling in den schouwburg zal plaats hebben.

*— Uit Zeist wordt ons gemeld, dat de jaardag van Z. K. H. den prins *v. Oranje* in het kamp nabij het dorp regt feestelijk is gevierd. Vooral had het berigt, dat het bataillon mineurs en sappeurs des avonds eene vertooning zou geven van een Fransch bivoeak, een aanval daarop door Arabieren, en de vermeestering van deze vijandelijke bende, veel toeschouwers gelokt. Bij het schoone avondweêr nam het een en ander zich zeer goed uit. Het Bengaalsch vuur leverde tegenover de bivoeakvuren een fantastiesch gezigt op, terwijl het geweervuur en de vuurpijlen in de duisternis dubbel effekt maakten. De ijver der soldaten was niet minder dan het vuur der voor dien avond als officiers fungerenden, terwijl eene algemeene vrolijkheid in het kamp, ook onder de vele toeschouwers, heerschte. Tegen 11 uur keerde alles tot de gewone stilte terug, maar de herinnering aan het avondfeest zal bij velen een aangename blijven.

*— De gemeenteraad heeft omtrent de te sluiten leening in zijne zitting van gisteren nader besloten, dat de stortingen zullen geschieden in 4 termijnen, nl. Nov. a. s. 30 pCt., Jan. 1861 20 pCt., Maart 20 pCt. en Mei 30 pCt. De aflossing zal beginnen in 1867 en jaarlijks minstens *f* 10,000 bedragen.

Tot wethouder werd herkozen de heer *de Muralt*.

In de zaak van het Gebouw voor Kunsten en Wetenschappen heeft de raad zich met de voordragt van B. en W. vereenigd, zoodat het beheer over het gebouw van stadswege zal gevoerd worden.

— Door B. en W. van Amsterdam is gister de begrooting voor 1861 in den raad ingebragt; zij bedraagt in inkomsten *f* 4,489,296, en in uitgaven gelijke som, waaronder *f* 57,723 voor onvoorziene uitgaven.

*— Uit Vreeswijk wordt ons gemeld:

»Gister werd onze gemeente vereerd met een bezoek van den kommissaris des konings in dit gewest. Omstreeks 12 ure des middags aankomende, begaf hij zich dadelijk naar het raadhuis, waar hij door burgemeester en wethouders werd ontvangen. Ten één ure ongeveer audientie verleenende, waarvan door een aantal personen gebruik werd gemaakt, begaf zich de kommissaris daarna vergezeld van den griffier, benevens burg. en weths, naar de schipbrug en werd door hem het nieuwe veerhuis bezigtigd.

»Van daar teruggekeerd en vervolgens de school en andere openbare werken en inrigtingen bezocht en in oogenschouw genomen hebbende, nam de kommissaris zijn intrek bij den burgemeester, door wien hem een dejeuner werd aangeboden, en keerde daarna ten 4 ure naar de hoofdstad terug.

»Mogt dan al vroeg in den morgen, het wapperen van talrijke vlaggen, zoo van sluizen, bruggen, schuiten, als ook van openbare en partikuliere gebouwen, van wege de ingezetenen blijk hebben gegeven, dat zij met geestdrift en hoogachting de komst van den kommissaris des Konings verbeidden, ook de vreugde gedurende zijn verblijf in de gemeente gaf hiervan bewijs. Des avonds, na het vertrek van een geachten ambtenaar, werd van de met eene menigte vlaggen versierde stoomboot *stad Culemborg*, hier dagelijks passerende, de heugelijke dag met saluutschoten begroet."

— De 45e vergadering der afgevaardigden van de Waalsche kerken, onlangs te Dordrecht gehouden, heeft besloten, tegen het besluit der Synode van de Nederlandsche Hervormde kerk, om de ten uitvoer legging van art. 23 van het algemeen reglement tot een gunstiger tijdstip te verdagen, te protesteren, en zich tot de Synode van 1861 te wenden, met het dringend verzoek, nogmaals te beproeven, in overeenstemming met de aanzienlijke minderheid der Synode van 1860, aan art. 23 eene getrouwe uitvoering te geven. Door eene speciale kommissie werd in dien geest een adres ontworpen, hetwelk door de vergadering werd goedgekeurd. (Dit artikel betreft het regt der gemeenteleden om ouderlingen en diakenen te verkiezen.)

— Het reg. gren. en jagers is vermeerderd met een depôt van 2 kompagnien grenadiers.

*— De 2. luits. der genie *Canter Cremers* en *v. Heusden* zijn overgeplaatst naar Gorkum en Vlissingen.

De 1. luit. jhr. *Meyer* is van 't 5. reg. inf. bij 't algemeen depot van discipline geplaatst.

— Men schrijft uit 's Hertogenbosch, van den 30. Aug.: Men zal zich herinneren, dat de ingezetenen van het gehucht Orthen (jurisdiktie dezer stad) deze stad een proces hebben aangedaan, ter zake van het innemen van een klein hoekje gronds, behoorende tot de zoogenaamde gemeynd (gemeene weide) en zulks tot het vierkant maken van de algemeene begraafplaats, welk proces in het hoogste ressort ten nadeele der stad is beslist. Thans hebben de ingezetenen van Orthen, naar men algemeen verzekert, zich tot Z. M. den koning gewend met het verzoek dat Orthen van deze stad worde afgescheiden en tot eene zelfstandige gemeente worde gemaakt. Het des betrekkelijk adres moet reeds in handen zijn van Gedeputeerde Staten van dit gewest.

— Men leest in den *Noord-Brabander:*

Wij vermeenen op goeden grond te kunnen mededeelen dat, om aan den billijken wensch der R. Katholieken van Noord-Brabant te voldoen, de H. Stoel binnen kort in den bisschoppelijken zetel van 's Hertogenbosch zal voorzien.

— De *Amst. Ct.* deelt een bij haar ingezonden stuk mede, getiteld: »de reorganisatie van het athenaeum illustre." De schrijver zegt, dat er een voorstel van kuratoren tot reorganisatie van die inrigting aanwezig is. Volgens dat voorstel zou het athenaeum eene uitbreiding verkrijgen, onder den naam van Universiteit te Amsterdam. De hoofdtrekken van de geheele voordragt zijn de volgenden: De universiteit van Amsterdam verstrekt onderwijs in vijf fakulteiten door gewone, buitengewone en honoraire hoogleeraren, benevens lektoren. Er zal een kollegie van vijf kuratoren zijn, wier bevoegdheid en werkkring door eene instruktie van den gemeenteraad geregeld worden. Het aantal hoogleeraren is onbepaald, de gewonen kunnen geene openbare betrekking bekleeden, die den geregelden gang der lessen zou belemmeren. Het emeritaat erlangt men *ipso jure* op 70-jarigen leeftijd. Er worden vaste lektoren aangesteld, en tevens wordt gelegenheid aangeboden aan doktoren, elk in zijne fakulteit, om zich tijdelijk als lektor te vestigen. De kursus loopt van den 2. Maandag in September tot aan het einde van Junij; de kollegien worden zooveel mogelijk in het universiteitsgebouw gegeven. Elk studerende is verpligt zich te laten inschrijven. Daardoor verkrijgt hij, mits betalende eene jaarlijksche bijdrage en het inschrijvingsgeld, de bevoegdheid om alle kollegiën en de hulpinstellingen te bezoeken. Omtrent de hoogleeraren wordt voorgesteld: dat in de godgeleerdheid nevens den aangestelden hoogleeraar der Hervormde gezindheid aan de vijf hoogleeraren der onderscheidene seminaria den titel van honoraire hoogleeraren worde verleend, die dan gezamenlijk de kollegien zouden kunnen verdeelen, behoudens de door elk te geven eigenlijke dogmatiek zijner kerkgemeenschap; dat in de letteren de fakulteit tot drie gewone en twee buitengewone hoogleeraren zal worden uitgebreid; dat het getal der hoogleeraren in de regtsgeleerdheid en staatswetenschappen op vier zal worden gebragt, waarvan een buitengewoon; dat in de wis- en natuurkundige wetenschappen de bestaande vier katheders zullen blijven, met toevoeging van een lektoraat; eindelijk dat de geneeskundige fakulteit door een buitengewonen hoogleeraar en een lektor zal worden versterkt. De honoraria der gewone hoogleeraren, 16 in getal, worden op *f* 3500 à *f* 4000 gesteld, die der buitengewone, ten getale van 4, op *f* 1500 à *f* 2000, en die der 2 vaste lektoren op *f* 1000. Men begroot de ontvangsten der inrigting op *f* 46,000 en de uitgaven op *f* 85,000

— Volgens telegrafische depêche van ll. Zaturdag uit Livorno, was het aan de vereenigde pogingen gelukt de ca. 600 gewapende manschappen van de Nederlandsche stoomboot Rhône, waarvan gisteren in het *A. H. B.* melding is gemaakt, te verwijderen, en is gemeld stoomschip ontlast.

— Gedurende de maanden Julij en Augustus telt men te Amersfoort, op eene bevolking van p. m. 13.000 zielen, slechts 28 sterfgevallen.

— De ijzeren duiker of tunnel onder de Rotte, te Rotterdam, werd Zondag ll. door meer dan [illegible] menschen bezigtigd en allen zijn onder de [illegible] der Rotte door, naar de overzijde gewan-[illegible]

N. R. Ct.

— Men schrijft ons:

Sedert de laatste jaren zijn er niet weinige personen en ook geheele huisgezinnen naar Zuid-Afrika vertrokken, zoo wel uit deze stad, als uit [illegible] provincie. Hun getal is groot, en de briefwisseling met hunne nagebleven vrienden en bloedverwanten getuigt er van, dat degenen die [illegible]zaamheden hebben, en daarmede vereenigen werkzaamheid en braafheid, er zich binnen kortet tijd hebben te verheugen in aanvankelijke welvaaren in het vooruitzigt op voortdurenden voorspoed. Men behoeft waarlijk niet verre rond te vragen, om te vernemen, dat deze of die, niet enkel in het algemeen in welvaart verkeert, maar hun een buitengewone voorspoed is ten deel gevallen, en zij in een loopbaan zijn geraakt, waaraan zij, te huis gebleven, nimmer hadden kunnen denken. Is het dan te verwonderen, dat steeds meerderen en meerderen hunnen toestand trachten te verbeteren met naar Zuid-Afrika te verhuizen? — 't Is trouwens onweersprekelijk, zoowel in de Republieken benoorden de Oranjerivier als in de Kaapkolonie is ruimte voor oppassende Nederlanders, evenzeer wetenschappelijk gevormden doktoren in de Medicijnen, in de Regten en zelfs in de Letteren, als industriëlen, fabriekanten, ambachtslieden en landbewoners. — Misschien ware het aan te raden, dat zich, ten behoeve van hen, die uitrusting en passagegeld niet betalen kunnen, eene vennootschap vormde, om daarin voorloopig te voorzien onder terugbetaling met rente, na hunne plaatsing aldaar.

— De *Alg. Konst- en Letterbode* behelst het volgende berigt: »Te Haarlem in de Groote Kerk, vroeger St. Bavo, kwam onlangs, bij gelegenheid van het witten, op nieuw eenig oud schilderwerk te voorschijn, dat voor vele jaren ook wel reeds ontdekt, maar toen onmiddellijk door de witkwast weder onzigtbaar gemaakt was. Het bevond zich tegen de binnenzijde van eenige der kolommen van het koor, en er werd door de belangstellende zorg van de kerkmeesteren terstond zooveel van ontbloot, dat men de soort van het beeldwerk nu reeds van drie kolommen kan onderkennen. Het stelt gebloemde gordijnen voor, 2½ tot 3 el hoog, tegen elke kolom ééne, veelkleurig en waarvan het bloemen lofwerk geborduurde of geweven stof zal verbeelden; de rand van onderen bestaat uit franjes, die van boven prijkt met een opschrift in eenen regel, een gedeelte van het *credo* (de artikelen des geloofs) bevattende, in staande Latijnsche letters, terwijl dezelfde tekst onder aan het gordijn herhaald wordt in Gothische minuskels, uit de laatste helft der 15. eeuw. Een der opschriften luidde: *(credo) sanctam ecclesiam catholicam, sanctorum communionem;* een ander, het vervolg, *(resurrectionem carnis) et vitam aeternam. Amen.* De boven-opschriften schijnen ouder te zijn dan de beneden-opschriften, vooral op grond van de daarin voorkomende Grieksche majuskel ε, die althans aan berigtgever dezes in middeleeuwsche Latijnsche opschriften nog niet na de XIV. eeuw voorgekomen is. Zoo die meening juist ware, zou daardoor klem bijgezet zijn aan het gevoelen van hen, die op grond van groot verschil van dikte en stijl tusschen de 10 koorkolommen met de eerste zes daaraanvolgende, en de 10 overige kolommen van het schip, het eerstgenoemde gedeelte der kerk voor ouder houden, dan het laatstgenoemde, hetwelk wel omstreeks het jaar 1472 zal zijn, in welk jaar althans volgens de overleveringen deze kerk voltooid is. Wanneer zij begonnen is gebouwd te worden, is onbekend, er zijn althans geene gedrukte bescheiden over te vinden, zie *Ampzing, Beschrijving der stad Haerlem* (Haarlem 1628 4°.) bl. 41, en *Schrevelii Harlemas* (Haarlem 1754 4°.) bl. 19. Men mag aannemen, dat zich op *alle* 10 kolommen van het koor en op de eerste zes daaraanvolgenden soortgelijke beschilderingen bevinden, omdat men op verscheidenen reeds sporen gevonden heeft, en men onderstellen mag dat het *credo* in zijn geheel, maar op onderscheidene kolommen verdeeld, aanwezig zal geweest zijn. De gordijnen verbeeldden eene draperie waarmede men kerken bij feestelijke gelegenheden pleegde te versieren. Met genoegen verneemt men dan ook, dat kerkmeesteren voornemens zijn het onderzoek en de ontblooting omzigtig te laten voortzetten, ten einde zoo volledig mogelijk kennis te krijgen van die wel zeer geschonden, maar in vele opzigten fraaije en voor de geschiedenis der middeleeuwsche kunst, ornamentiek en techniek niet onbelangrijke overblijfselen."

— Onder Ridderkerk is een jong mensch maandag morgen door den bliksem getroffen en gedood.

— Het gewin der nieuwe honig is in de Utrechtsche en Geldersche streken geheel mislukt. Bij beperkte kwantiteit is de kwaliteit slecht. Men herinnert zich niet sedert het jaar 1816 zulk een slecht honigjaar te hebben beleefd. Vele bijenhouders vreezen zelfs, met hunne bijen den winter niet te zullen kunnen doorworstelen.

— Het Russ. goevernement heeft uit de zuidelijke gewesten des rijks, welke doorgaans aan andere landen van Europa veel graan leveren, gunstige opgaven omtrent den graanoogst van dit jaar ontvangen. Volgens deze opgaven zal de oogst van granen, zaden en voedergewassen dit jaar in gemelde gewesten uitstekend goed zijn. Dien ten gevolge zijn de graanprijzen te St. Petersburg begonnen te dalen.

— In het laatste nummer van het Tijdschrift van *Staathuishoudk. en Statistiek* leest men:

Men klaagt in onze veenderijen, dat er al minder en minder vreemde arbeiders werk komen zoeken en daardoor de prijzen der dagloonen onmatig stijgen. De reden van dit bedenkelijk verschijnsel moet, volgens sommigen, daarin gezocht worden, dat die werklieden veel naar Holstein getrokken worden, waar zij voor ligter werk hooger loon kunnen bekomen; dat zij door middel van de spoorwegen, die Duitschland in alle rigtingen doorsnijden, op de meest verwijderde punten van Duitsche Staten werk kunnen vinden, terwijl de reis naar Holland te voet gescheiden moet en vele vermoeijende dagreizen heen en terug vordert; — en dat er eindelijk in Hannover philantropische vereenigingen zijn, welke het trekken van de Hanoversche onderdanen zoeken te verhinderen.

De belangrijkheid onzer veenontginning behoeft geen betoog; zij neemt dagelijks toe, en om nu het gebrek aan handen in onze veenderijen te voorkomen, schijnen ons slechts twee middelen mogelijk; eene stelselmagtige kolonisatie van de vreemde arbeiders in onze hooge veenen, en de invoering van nieuwe mechanische procédés, om den turf te steken.

Het eerste punt vereischte eene afzonderlijke ontwikkeling; wat het tweede betreft, wijzen wij onze verveeners op de uitvinding van den heer *Mergier*, die eigenaar is van een uitgestrekt veen te May, nabij Meaux, in het Fransche Departement Seine en Marne, welke den turf steekt door middel van eene werktuigelijke spade, waardoor hij met behulp van twee personen in 12 ure 100 □ ellen turf bekomt. Twee dier werktuigelijke spaden zijn reeds 2 jaren achtereen met het beste gevolg in werking. Als nu onze veenbazen op hunne jaarlijksche bijeenkomsten eens overlegden om voor gezamelijke rekening dergelijke werktuigen te ontbieden, zoude dat voor hun eigen welbegrepen belang niet beter zijn dan het regelen van monopolie-prijzen voor den turf?

WATERHOOGTE.

Arnhem, 4 *Sept*, 2,66. El. – AP. 9 61. Gew. 18 d.

— In het Bijvoegsel komt voor de zitting van den gemeenteraad van Donderdag 30 Augustus en van den stedelijken raad van Amersfoort van gister

Hollands weêrklank op de „Brabançonne" van den Belgischen Minister Rogier. *)

Ouvrons nog rangs à d'anciens frères,
De nous trop longtemps désunis:
Belges, Bataves, plus de guerres,
Les peuples libres sont amis.
A jamais ressorrons ensemble
Les liens de la fraternité,
Et qu'un même cri nous rassemble:
Le Roi, la Loi, la Liberté.

— **Brussel**: 11 Julij, 1860. —

Hebt gij dien juichtoon hooren schallen,
Bataven, bij der Belgen vreugd?
De scheidsmuur schijnt in stof te vallen,
Die thans reeds dertig jaren heugt.
Ja, 't Zuiderlied is doorgedrongen
Tot in den boezem van het Noord:
Maar, wie daar ginds van *Vrijheid* zongen,
't Herinren duurt nog steeds hier voort.

Geen wrok, geen vloek, geen haat, geen veete
Bezielt Oud-Neêrlands trouw geslacht,
Doch, wie het vleijen wil, die wete
Wat offers het aan de Orde bragt:
Het had voor Vaderland en Koning
Zijn goed, zijn bloed, zijn leven veil,
En zocht in vrijheidsschijnvertooning
Noch in den volkswaan roem of heil.

Nòg zweeft daar boven Scheldes waatren,
Van Speyk, uw schim, in zwart en rood;
Nòg hoort ons oor den donder klaatren
Van *Koopmans* muitrenplettend schroot;
Nòg waart *Chassé*, in heldenglorie,
Den puinhoop van zijn Vijfhoek rond;
Nòg blinkt *Oranjes* krijgsvictorie
Op Hasselts muur en Leuvens grond.

Maar reikt gij van de Senneboorden
De vriendschapshand aan Maas en Rijn,
En stemt gij broederschapsakkoorden,
Om in 't gevaar vereend te zijn:
Welaan dan, moog Euroop het weten,
Bij 't naken van den noodorkaan.
Dat Bat of Belg geen slavenketen
Zich ooit meer om den nek laat slaan.

Vereend rond haarstede en altaren,
Voor de Onafhanklijkheid in vuur,
Wacht beider dappre legerscharen
De zege in 't lotbeslissend uur.
Doch, waar voor Koning, Wet en Orde
Zich ooit Oud-Neêrlands Vaan ontplooit,
Dat daar de Leus vernomen worde:
»*Vergeven, ja! vergeten*, NOOIT!"

Te Delft, den 24 Aug., 1860. Dr. *Wap.*

*) Vóór 1830 een der hevigste oppositiedrijvers tegen de Hollandsche regering; in 1830 kommandant van 300 Luikenaars, die, den 19. September, het stadhuis te Brussel bestormden en vermeesterden, waar hij op den 24. dier maand de eerste Belgische regering instelde. — Hij is een Franschman, van St. Quentin, studeerde in de regten te Luik, en was bij zijn optreden in de maatschappij huisonderwijzer.

TURIJN, 1 September.

Hier en te Milaan zijn de eigenaars van vervoermiddelen uitgenoodigd, zich aan het ministerie van oorlog te vervoegen, om onder den trein te worden

opgenomen. Algemeen beschouwt men dat als een teeken dat een oorlog niet ver meer af is. Ook is het hoofdkwartier van *Cialdini* van Bologna naar Forli, in de rigting van la Catholica overgebragt en zeer versterkt. Het hoofdkwartier van *Sonaz* is van Alessandria naar Piacenza verlegd. Twee brigades van dit korps zijn naar de golf van Napels gezonden.

De graaf *van Syracuse* wordt hier verwacht, naar men zegt, om over de waarneming namens onzen koning van het stadhouderschap te Napels te spreken.

De *Opinione* meldt, dat zich te Napels nog 30 à 35000 man bevinden. De koning echter, meent het blad, zal ze niet tegen *Garibaldi* trachten aan te voeren, wel wetende, dat ze hem zouden afvallen.

In Parma heerscht, ten gevolge van het verbod der inscheping onzer vrijwilligers en hun terugkeer onder militair geleide, eene groote gisting. Den 25 en 26 Aug. verzamelden zich jongelieden in de straten, die de artilleriewacht binnendrongen en de soldaten trachtten te ontwapenen. Er ontstond een hevige strijd, waarbij drie man sneuvelden en ongeveer twintig gewond werden. Op verscheidene punten der stad hadden aanvallen op de troepen plaats. De zaak werd zoo ernstig, dat het garnizoen de stad verliet, en thans buiten dezelve kampeert. Men hoorde den kreet: »Dood aan *Cavour!* Dood aan *Victor Emanuel!* Dood aan de Piemontezen!"

Uit Rome meldt men, dat generaal *de Lamoricière* de gelofte heeft gedaan in de kerk van O. L. V. van Lorette zijn degen af te leggen, als hij de Kerk van hare vijanden zal hebben bevrijd. Verstaat de generaal onder vijanden van de kerk de vrienden van vooruitgang en ontwikkeling van het menschelijk geslacht, dan zal zijne gelofte wel onder de *pia vota* blijven behooren.

Hij blijft, naar men meldt, druk bezig met zijne verdediging te organiseren. De Paus zal naar het Quirinaal verhuizen, waar hij zich buiten de strategische verdedigingslinien der stad zal bevinden.

BERN, 2 September.

Uit Genève meldt men het volgende: Ter gelegenheid van *Napoleon's* bezoek in Savoije was een aantal inwoners van Annecy en Gex naar Genève gekomen, om zich van daar met de stoomboot naar Thonon te begeven. Een twintigtal personen uit Genève vergezelde hen derwaarts, hetgeen de overige bevolking zoo zeer verdroot, dat zij besloot, die twintig bij hunne terugkomst te siffleren. De Franschen echter, meenende dat dit op hen gemunt was, beantwoordden het met »leve de aanhechting!" waarop een nog heviger gefluit ontstond, dat bij de landing door eene botsing gevolgd werd, waarbij evenwel niemand werd gedood of gewond. De rust was reeds door nadere ophelderingen hersteld, toen een der Franschen de onvoorzigtigheid had een Fransche vlag voor den dag te halen, roepende: »Ziedaar ons vaandel, ondanks u zullen wij het binnen Genève planten." Dit gaf natuurlijk weder aanleiding tot eene hevige opschudding, waarbij wederom »leve de aanhechting!" werd gehoord. Men bemeesterde het vaandel en bragt dit naar het policie-bureau, waar dadelijk de heer *James Fazy* en eenige andere regeringspersonen heen gingen, wien het eindelijk gelukte de rust en orde te herstellen.

Het besluit van den bondsraad, om *Napoleon* te Thonon niet te laten komplimenteren, is daarop gegrond, dat men zich van die gewoonte in den regel onthouden heeft. Men heeft daarop evenwel wel uitzondering gemaakt, o. a. ten opzigte van *Louis Philippe*, en zou dat ook welligt ten opzigte van *Napoleon* gedaan hebben, als hij zich in de aanhechtingszaak anders gedragen had.

De pauselijke regering maakt zich nu, ten einde met werven in ons land te kunnen voortgaan, aan datgene schuldig, wat men elders valscheid in geschrift zou noemen. Zij geeft nl. aan allen, die zij werft of na 30 Julij 1859 aangeworven heeft, aanstellingen met vroegeren datum, zoodat de verbodsbepalingen op die wervingen ontdoken worden.

WEENEN, 2 September.

De Russische gezant alhier heeft ons kabinet te kennen gegeven, dat Rusland het vijfde in Bessarabië gestationeerd legerkorps voorloopig mobiel zal maken, en in de rigting van het zuiden zal laten oprukken, met het oog op de gisting in de Turksche provinciën.

— 4 *Sept.* Met. 5 pCt. 67.30; Nat. 78.30; Bank 790.—; Noord-Baanakt. 183.—; Credit Anst 179.—; O-Fr. Spoorw.-akt. 251.—; Lomb. Venet. —; Nieuwe —; W. op Lond. 3 m. 13.02½; G. —.—

BERLIJN, 2 September.

De graaf *van Vlaanderen* wordt, op zijne terugreis van Petersburg, morgen te Dresden verwacht.

De *Kreuzzeitung* bevestigt het berigt omtrent de aanstaande reis van den prins-regent naar Warschau. Waarschijnlijk zal die reis dan eerst plaats vinden in de tweede helft dezer maand, daar de prins wel eerst de groote manoeuvers zal bijwonen. Gaat de prins werkelijk, dan zal zijne reis beschouwd kunnen worden als een tegenbezoek aan keizer *Alexander* voor diens bezoek te Breslau, in Oktober van het vorige jaar. Het is echter waarschijnlijk, dat dit bezoek in hoogere mate de aandacht zal trekken, vooral zoo, gelijk sommigen melden, ook de keizer van Oostenrijk er zal zijn.

Te Maintz is eene brochure uitgekomen, waarin wordt aangegeven, wat, met het oog op een inval van *Napoleon*, nog aan die vesting behoort gedaan te worden.

In onze artillerie-werkplaatsen, voornamelijk in de geschut-gieterij te Spandau, heerscht sedert eenige weken eene bijzondere bedrijvigheid, niet alleen om die Duitsche bondsstaten, welke daartoe aanvrage gedaan en de bewilliging van den prinsregent verkregen hebben, van gerayeerde kanonnen naar de nieuwste Pruissische konstruktie te voorzien, maar ook om zoo spoedig mogelijk genoegzaam geschut van het grootste kaliber voor de kustverdediging te vervaardigen. Daartoe worden thans te Spandau 65 gerayeerde kanonnen gegoten, waarvan een gedeelte binnen kort aan de overige oeverstaten, Mecklenburg, Oldenburg enz., zal worden toegezonden.

Koningsbergen wordt tot eene vesting van den eersten rang verheven. Reeds sedert lang wordt aan de versterkingswerken gearbeid en kortelings zijn nieuwe orders deswege gegeven.

Naar wij kortelings gemeld hebben, zijn door Pruissen en Oostenrijk gezamenlijk bij het kabinet van Kopenhagen stappen gedaan, ten einde nog vóór de hervatting der zittingen van de bondsvergadering door de Deensche regering voldoende verklaringen zouden worden gegeven in het bekende geschil omtrent de financiele wetten voor Holstein. Uit het thans daarop door de Deensche regering gegeven antwoord blijkt, dat zij alweder uitvlugten zoekt, om de eindbeslissing dezer kwestie te vertragen.

Maandag-avond, 27. l.l. is boven de stad Leipzig een ongemeen zwaar onweder, verzeld door geweldigen hagelslag, losgebroken, waardoor duizenden glasruiten zijn verbrijzeld, en veel schade aan daken is berokkend. Aan de gebouwen der boekdrukkerij van *Brockhaus* alleen zijn 1800 ruiten ingehageld. In verscheidene fabrieken heeft men den arbeid moeten staken. Men heeft stukken ijs gevonden, die 6 à 7 looden wogen. Geheel de stad had het voorkomen van eene fel beschoten plaats. Aan het Museum is eene schade berokkend, die kwalijk zal kunnen worden vergoed.

LONDEN, 3 September.

Men zegt, dat de regering niet den heer *Edwin James*, maar *Llanover* met eene officieuse zending naar *Garibaldi* gezonden heeft.

De Morning Post beantwoordt de redevoering van graaf *Persigny* even als keizer *Alexander I Napoleon I* gedurende den Russischen oorlog beantwoordde. »De oorlog eindigt," had *Napoleon* gezegd. »Hij begint," hervatte *Alexander*.

Het ministerieel orgaan is buitendien zeer verbolgen op *Lamoricière's* dagorder, waarbij elke stad, die tot muiterij overgaat, met plundering wordt bedreigd. Door zulke handelingen, moet wel de wensch algemeen worden, dat *Garibaldi* ook de Priesterheerschappij in den Rom. Staat kome vernietigen, hoe moeijelijk hem dat ook vallen moge, tegenover de Fransche bezetting.

De heeren *John Russell* en *d'Israeli* zijn voornemens gezamenlijk te trachten te bewerken de zittingen van het parlement niet meer zoo laat in den nacht te doen plaats hebben.

De *Daily Telegraph* bevat een zeer uitvoerig artikel, om te doen uitkomen, dat Engeland de oudste regten op Borneo heeft, dat men daarom de aanspraken der Nederlanders er op moet weêrspreken, en dat het onverantwoordelijk zou zijn, dat men, na vroeger zoo loszinnig de O.-Indische eilanden aan het hervestigd Nederland te hebben prijs gegeven, thans *James Brooke* zou in den steek laten. Het traktaat van 1824 wordt natuurlijk op echt Britsche wijze daarbij uitgelegd.

Donderdag werd te Birkenhead de eerste straatspoorweg geopend. Al de inwoners snelden naar de plaats om die opening bij te wonen. Er waren vier waggons, die ieder 70 passagiers kunnen bevatten, 30 binnen en 40 buiten op; iedere waggon wordt door twee paarden getrokken, die nu met weinig inspanning 7 a 8 mijlen in een uur kunnen afleggen. De uitvinder is een Amerikaan, *Francis Train* geheeten, en te Birkenhead is zijn stelsel voor zijn eigen rekening ingevoerd.

Thans heeft zich in Amerika eene maatschappij op aandeelen gevormd, welke zich ten doel stelt niet alleen Londen, maar alle groote steden van Europa van paardenspoorwegen te voorzien.

Zeker heer *Nicholis*, gewezen reeder, die door zijne aanzienlijke verliezen in den handel zijn verstand verloren had, heeft zich verbeeld dat prinses *Mary* van Cambridge smoorlijk verliefd op hem was en haar toen eene menigte minnebrieven en geschenken op haar dak gestuurd. Door de policie gewaarschuwd dat na te laten, heeft hij integendeel de prinses overal waar zij zich vertoonde als een schim gevolgd, en eindelijk zelfs aan de koningin geschreven. Men heeft hem daarop maar in een gesticht gebragt.

Van het eiland Wight wordt gemeld, dat dit tegenwoordig door vele aanzienlijke familien, vooral Russen, bezocht wordt, die er den zomer doorbrengen.

Het vroege vertrek van zwaluwen en het doortrekken van die soort van vogels, welke gewoonlijk eenen strengen winter aankondigen, heeft bij sommige personen de verwachting doen ontstaan, dat de winter van 1860—61 naar verhouding even koud zijn zal, als de afgeloopen zomer dit was.

Men berigt, dat *Walker* weder met een korps vrijbuiters in Nicaragua is gevallen en Faxillo dadelijk heeft bezet.

— 4 *Sept.* Gec. 93¼; Peru 4½ pCt. 94¾, 3 pCt. 74½; Venez. 2½ pCt. 23; 1 pCt. —; Port. 3 pCt. 44; Sp. 3 pCt. 48½, 1¾ pCt. 39¾; Russ. 4½ pCt. 93½, 5 pCt. 104½; Sard. —

PARIJS, 2 September.

Zaturdag ll. te Roanne het leggen van den eersten steen eener kerk bijwonende, heeft de heer *de Persigny* de volgende toespraak gehouden:

»Mijnheer de pastoor, mijne heeren.

»Ik zeg u dank voor de vleijende woorden tot mij gerigt en vooral voor de eer mij aangedaan door mij uit te noodigen, tot het leggen van den eersten steen der kerk, welke de godsvrucht der geloovigen dezer stad met zooveel ongeduld verbeidt. Daar gij die eer bewijst aan een staatsman, dien zijn land slechts daarom met zooveel onderscheiding ontvangt, omdat het hem wel wil beschouwen als den vertegenwoordiger des keizers, hebt gij gemeend dat de regering de beschermer is der godsdienst en harer dienaren, en gij hebt daarin wèl gedacht. De keizer is zoozeer aan de kerk gehecht, dat zijne gehechtheid verheven is boven die schroomelijke onregtvaardigheid welke onlangs het katholicisme in beweging gebragt en de wereld verwonderd heeft. Het zij mij veroorloofd u dit in korte woorden duidelijk te maken. Ik zal u niet te binnen brengen dat het de keizer is die den Paus te Rome hersteld heeft en hem er handhaaft met het zwaard van Frankrijk maar dadelijk overgaan tot den Italiaanschen oorlog. Destijds waren de Kerkelijke Staten ten halve door Frankrijk, ten halve door Oostenrijk bezet, ter handhaving van de heerschappij des Pausen. Beide legerkorpsen hadden, ten aanzien van hetgeen in het noorden van Italie plaats vond, in last, de onzijdigheid te bewaren en met het geweer in den arm den uitslag der gebeurtenissen af te wachten. Hoe nu is die pligt van beide zijden vervuld? Terwijl Frankrijk zijne zending volbragt door getrouw dat gedeelte van den Kerkelijken Staat te bewaken dat het moest beschermen en nog beschermt, heeft Oostenrijk, om tot ons nadeel partij te trekken van de strijdkrachten die het in de Legatiën had, het aan zijne hoede toevertrouwd gedeelte aan zich zelf overgelaten, en dien ten gevolge heeft de Paus de Romagna verloren. Deze handeling echter van Oostenrijk heeft het geen geluk aangebragt. Want, te Solferino geslagen, was het weldra genoodzaakt vrede te sluiten. De grondslag van dien vrede, gelijk die uit den aard der zaken, den toestand der gemoederen en de houding van geheel Europa volgde, was dat voortaan zoowel aan Frankrijk als aan Oostenrijk alle interventie in Italie ontzegd werd, zoodat de Romagna door de Oostenrijkers verlaten zijnde, en de Paus haar niet kunnende heroveren, noch door Oostenrijks, noch door Frankrijks hulp, deze provincie natuurlijk voor Rome verloren was. Te midden van die omstandigheden heeft de keizer in zijne hooge wijsheid, en in zijne even innige als verstandige gehechtheid aan den Paus, zich geneigd betoond, het bekend voorstel te doen, dat tot zooveel geschreeuw en onregtvaardige beschuldigingen aanleiding gaf. Wat was dat voorstel? Eenvoudig de redding van 's Pausen wereldlijk gezag, de eenvoudigste, schranderste kombinatie, die het meest overeenkwam met het doel, om nam. de onafhankelijkheid en waardigheid van den heiligen stoel te verwezenlijken. De keizer toch, ziende, dat de Romagna, door Oostenrijk's niet meer te verhelpen misslag, onherroepelijk voor den Paus verloren was, wilde ten minste, dat zoo deze provincie met Piemont vereenigd wierd, zij toch slechts namens den Paus zou worden bestuurd, ten einde zoodoende binnen de grenzen van het mogelijke de regten van den heiligen stoel te eerbiedigen. Maar dit is niet alles. Terzelfder tijde, dat de keizer bij het ontwerpen van dat plan aan eene volstrekte noodzakelijkheid toegaf, trok hij er ten zeerste partij van ten voordeele van den Paus; want in ruil voor de opoffering bood hij aan, de tegenwoordige staten van den Paus te waarborgen en door Europa of ten minste door geheel het Katholicisme, te doen waarborgen, en aldus voor altijd de onafhankelijkheid en de veiligheid van den Paus te verzekeren. Dat deze verstandige, edele en edelmoedige voorstellen gedurende eenigen tijd door de onkunde, de dwaling of den haat der partijen, onder den dekmantel der godsdienst, verwrongen en verdraaid zijn voorgesteld, is niet te verwonderen; maar dit kan ik u zeggen, dat in het oog van alle staatslieden in Europa die voorstellen het meest doorslaand bewijs zijn geacht van 's keizers gehechtheid aan den Paus, dat alle vijanden op godsdienstig gebied van het Pausdom zich over de verwerping hebben verheugd, en dat naar alle menschelijke berekeningen Italie, waren ze aangenomen, nu in vrede verkeeren en het hof van Rome bevrijd zijn zou van alle gevaren."

— 4 *Sept.* Rente op tijd 3 pCt. 68,05; Fr.-Oost. Spw. 478; Sp. 3 pCt. 47¼, 1¾ pCt. 39⅞.

ADVERTENTIEN.

*** De Burgemeester en Wethouders van Amersfoort,
Doen te weten, dat de KERMIS of Jaarmarkt zal aanvangen op *Maandag* den 15 *October* aanstaande, en eindigen op *Zaturdag* den 27. dier maand; zullende de loting voor **Standplaatsen**, voor zooveel noodig, plaats hebben ten Raadhuize, op Woensdag den 10. October e.k., des namiddags ten 1 uur.

Amersfoort, den 3. September 1860.

Burgemeester en Wethouders voornoemd,
De Secretaris A. G. WEIJERS.
W. L. SCHELTUS.

*** Voorspoedig bevallen van een ZOON WILHELMINA SPRUIJT, geliefde Echtgenoot van

Utrecht,
5 Sept. 1860. W. G. VAN MAANEN.

Eenige kennisgeving.

*** Heden overleed, tot diepe droefheid van mij en mijne Kinderen, mijne zeer geliefde en dierbare Echtgenoote ALETTA ELISABETH VAN DER BIEZEN, in den ouderdom van 56 jaren.

Utrecht, 1 Sept. 1860. H. HUFFERMAN.

Eenige kennisgeving.

*** De Eerste Officier van gezondheid bij 's Rijks kweekschool voor Militaire geneeskundigen, als blijkens eene mededeeling van den Heer Inspecteur van de Geneeskundige dienst der Landmagt, daartoe door den Heer Minister van Oorlog gemagtigd, waarschuwt bij deze alle winkeliers en leveranciers, die zulks mogt aangaan, en elk en een iegelijk, die daarbij belang kan hebben, dat, vermits de ondervinding heeft geleerd, dat door het verleenen van crediet, ja zelfs door het uitlokken tot het doen van noodelooze of schadelijke aankoopen, enz., meermalen van de onervarenheid der kweekelingen misbruik wordt gemaakt en dezen de gelegenheid aangeboden of gemakkelijk gemaakt, om zich in schulden te wikkelen, terwijl zij, zoolang zij minderjarig zijn, volgens art. 1366 nº. 1 van het burgerlijk wetboek, de bekwaamheid missen om overeenkomsten te treffen, — voortaan noch door de directie van de kweekschool, noch door den Minister van oorlog eenige bijstand, tot het erlangen van gelden zal worden verleend, voor het aan kweekelingen van genoemde school, zonder contante betaling, of buiten magtiging van ouders of voogden, of van hem Eerste Officier van gezondheid, geleverde of verstrekte.

Utrecht, den 2. September 1860.

De Eerste Officier van gezondheid voornoemd,
Dr. QUARIN WILLEMIER.

*** Al degenen, die iets verschuldigd zijn aan of te vorderen hebben van wijlen den Heer ABRAHAM LINDEMAN, gepensionneerd O. I. Ambtenaar, tijdelijk gewoond hebbende te Utrecht en laatstelijk te IJsselstein, worden verzocht daarvan opgave of betaling te doen vóór 1º November aanst. aan den ondergeteekende executeur testamentair.

Dr. MULLER,
gepension. off. van gez. 1e klasse.

IJsselstein, den 1. Sept. 1860.

*** BRONDGEEST & ZOON, CHEMET & WEETJEN, en C. OORTMAM & ZOON, Directeuren van het kantoor van Administratie van Nationale Fondsen, gevestigd te Amsterdam en te Utrecht, adverteren, dat, te Amsterdam ten kantore van de Associatie-Cassa, te Utrecht ten kantore van C. OORTMAN & ZOON, alsmede ten kantore van de Heeren A. OORTMAN & ZOON, aldaar, en overigens bij de verdere Correspondenten, zullen worden betaald de COUPONS, gevoegd bij de door hetzelve uitgegeven Certificaten 3 pCt. Nederlandsche Schuld, verschenen geweest 1º September 1860.

Wijders adverteren Directeuren voornoemd, dat zij, ten kantore hunner Administratie, alsmede te Utrecht ten kantore van C. OORTMAN & ZOON, op Maandag 17 September 1860, en vervolgens elken Maandag, Dingsdag, Donderdag en Vrijdag, van 10 tot 1 uur zullen vaceren tot de afgifte van **Nieuwe Stellen Coupons** bij de door hen uitgegeven Certificaten 3 pCt. Nederlandsche Schuld, en zulks tegen intrekking der Talons, mits voorzien van eene behoorlijk ingevulde en geteekende lijst, en tegen betaling van 20 Centen het Stel.

*** E. W. VAN SCHERMBEEK & J. H. ROELOFSZ, adverteren, dat de COUPONS, verschenen 1 September 1860, gevoegd bij de Certificaten 3 pCts Nationale Schuld hunner administratie, zullen worden betaald te Utrecht ten kantore van eerstgemelde en te Amsterdam ten kantore der Associatie Cassa.

Voorts, dat ten genoemden kantore te Utrecht, te beginnen met Zaturdag den 15. dezer, dagelijks des voormiddags van 10 tot 1 ure zullen worden afgegeven de **Nieuwe Bladen Coupons** dezer Certificaten.

TE HUUR

*** Een net BOVENHUIS met drie Kamers, Alkoof, Keukentje en verdere gemakken, voor *f* 200, midden in de stad.

Franco te bevragen bij E. J. VAN SCHAICK, Timmerman. Boothstraat.

AANBESTEDING.

*** De Commissie van Administratie over de Gevangenis voor jeugdige vrouwelijke veroordeelden, tevens Huis van Verbetering en Opvoeding voor meisjes, te Montfoort, zal op Donderdag, den 27. September 1860, des middags ten twaalf ure, in de kamer der Commissie van genoemde Gevangenis, onder nadere goedkeuring van Zijne Excellentie den Heer Minister van Justitie, in het openbaar aanbesteden:

De benoodigdheden voor Voeding, Verpleging, en Onderhoud der Gevangenen en Meisjes, gedurende het jaar 1861,

overeenkomstig de voorwaarden, welke ter lezing liggen bij den Portier der genoemde Gevangenis, en waaromtrent nadere inlichtingen te bekomen zijn, bij den Secretaris der Commissie

Montfoort, den 1 September 1860.

De Commissie voornoemd,
VAN DAM, *Vice-President.*
STALENHOEF, *Secretaris.*

*** Sollicitanten naar de vakante betrekking van **Hoofd-onderwijzer** aan de Openbare School te Driebergen worden uitgenoodigd, om zich met franco brieven, onder overlegging van de bij de wet vereischte stukken, voor den 12 October 1860 bij den Burgemeester dier gemeente aan te melden.

De voordeelen, aan die betrekking verbonden, zijn: eene jaarwedde van *f* 600, mitsgaders vrije woning en tuin; terwijl bij geschiktheid het vooruitzigt bestaat, dat de betrekkingen van **Koster** en **Voorlezer** bij de Hervormden aan den benoemden Onderwijzer zullen worden opgedragen.

Tijd en plaats van het vergelijkend examen zullen nader aan de Sollicitanten kenbaar gemaakt worden.

GOD DANK!

*** Daar heerscht zoo een degelijk gebrek aan Koepokstof dat Provinciale Staten en Burgemeesters, volgens de dagbladen, wie zou het anders gelooven, moeten helpen zoeken door aansporing. Het te kort (deficit) is zelfs zoo groot, dat zij bij een lief vierjarig kind te 's Gravenhage eene leening hebben moeten aangaan, zoodat dat zoete kind — thans anders om — wat stof aan de koe moest teruggeven.

Voor regeringsleden begint het er intusschen wat bedenkelijk uit te zien partij te trekken in deze aangelegenheid, want in het *Hds. en Eff. blad* van 30 Aug. vindt men, dat de minderheid geweldig aangroeit, zoodat de meerderheid in 1859 te Londen maar zes stemmen bedroeg. Middelerwijl kunnen de leeken zich verheugen, dat die oproeping niet slechts medici bedoelt, maar het woord »celui" en in het Hoogduitsch »demjenigen" gebruikt, zoodat ook regeringsleden worden uitgenoodigd te dingen naar den prijs van Fr. 10,000.

De vrijsters en vrijers zullen nu zeker de regeringsleden daartoe aansporen en hun huwelijk één jaar uitstellen.

DEPOT VAN THEEËN

Uit het Magazijn van M. RAVENSWAAY ZONEN wordt steeds met het beste gevolg voortgezet de aflevering van theeën in verzegelde pakjes met Nº. en prijs, de kwaliteit beveelt zich bijzonder aan, door Smaak, Geur en Waterhoudendheid, A. A. DIEPERINK, Banketbakker bij de Gaardbrug te Utrecht.

*** Heden verschijnt bij den Boekhandelaar C. BIELEVELT alhier, en is *alom* te bekomen:

De **TWEEDE, eenigzins veranderde** druk van het zoozeer gezochte werkje:

OP WEG NAAR HUIS.

Iets voor bekende en onbekende Reisgenooten.

door EE.

Prijs ingenaaid 90 C.; gebonden met vergulden stempel *f* 1.20.

Dat het *aanzienlijk* getal Ex. van den 1en druk in 2 jaren tijds geheel werd uitverkocht, strekke tot aanbeveling.

*** Ter Handelsdrukkerij P. D. VAN ES, Singel, G 343 te Amsterdam, is verschenen:

OROMASE.

Tijdschrift tot vermeerdering van kennis der zoogenoemde onweegbare stoffen,

(Imponderabilia).

Eerste Jaargang, 1e Aflevering. Prijs 50 Cents.

INHOUD: Voorwoord. — Lijst van te behandelen onderwerpen van het Gezelschap *Oromase.* — Redenen tot beoefening van het Spiritisme enz. — Handleiding om Spiritistische verschijnselen te verwekken. — Bijdragen en manifestatiën. — Werken en tijdschriften over het Magnetisme en Spiritisme.

*** Een Kand: tot de H. Dienst, die reeds eenige jaren, met vrucht, zoo hij meent, onderwijs in de oude talen gegeven heeft, wenscht nog eenige uren daaraan te besteden. Inlichtingen zijn te bekomen bij de WelEerw. Heeren RODENBURGH MENTZ, MONTIJN en VAN HOOGSTRATEN, Predikanten te Utrecht.

*** **Men verlangt** te Utrecht een HUISKNECHT, hetzij gehuwd om buitenshuis te wonen of ongehuwd in huis, die geheel bekwaam is voor zijn werk, alsmede eene KAMENIER of volslagen LINNENMEID. Beide kunnen dadelijk of met November in dienst treden. Adres in persoon ten huize van den Boekhandelaar A. C. MOESMAN op de Voorstraat.

MARKTBERIGTEN.

ROTTERDAM, 4 September.

Granen. Tarwe: 156 pd. bonte Pools. *f* 380; 158 pd. N. Hoogl. Kleefs. *f* 390, en 155 pd. jar. Kleefs. *f* 395. Rogge: 150 pd. Gothenberger *f* 222.

SCHIEDAM, 4 September.

Moutwijn,	per Ned. Vat zonder fust	*f* 15.00.
Jenever,	" " " " "	- 20.50.
Amst. proef	" " " " "	- 21.75.
	Alles zonder de belasting.	
Spoeling per Ketel		*f* 0.60.

---

242. Staats-Loterij.

5e Klasse. 9e Lijst.

No. 3931 *f* 100,000. No. 9584, 10218, 10279, 16817 en 18360 ieder *f* 1000.

WAARNEMINGEN, gedaan op het Koninklijk Nederl. Meteorologisch Observatorium te Utrecht. (Zonnenberg.)

Sept.	Uren	Wind. rigt.	Wind. kr.	Barom. bij 0°	Ther F.	Afwijk. d.Temp.	Vochtigh.	Gev. regen	Opmerkingen
			N ...						
4	2	no.	0.0	766.19	61.5	— 6.3	0.66	0.1	Zw. bewolkt.
	10	nno.	0.0	66.89	51.1	— 7.9	0.95	0.	Helder.
5	8	zw.	0.5	65.95	57.6	— 4.3	0.87	0.	Bewolkt.

Brest, Parijs, Hartlepool, Plymouth en Utrecht.

4 Sept. 's morg. Grootste verschil der barometer-afwijking tusschen Plymouth (+ 5.8) en Parijs (+ 2.6) = 3.2 mm.

PRIJZEN DER EFFEKTEN.

AMSTERDAM 4 Sept. 1860.

Nederland.					
Werkel. Schuld	2 1/2	pCt.	63 1/8	63 3/16	
dito dito	3	"	76 3/16	76 1/4	76 3/16
dito dito	4	"	98 1/16	98 1/4	98 1/8
Oost-Indische Leening	4	"	96 1/4		
Amortisatie-Sindikaat.	3 1/2	"	91 3/4		
Handelmaatschappij.	4 1/2	"	131 5/8	132 1/8	132
Aand. Rijn-Spoorweg.	4 1/2	"	101 1/2		
Belgie.					
Certifik. Adm. B. bk	2 1/2	pCt.	52 1/4		
Spanje.					
Obligatien	1 1/4	pCt.	39 9/16	39 5/8	
dito.	3	"	48		
Binnenl. Schuld.	3	"	47 3/16	47 1/8	47 1/8
Amortisabele			22 1/2	22 5/8	22 1/2
Bewijsen Koepons			5 1/4		
Portugal.					
Obligatiën	3	pCt.	43 1/4	43 3/8	43 3/8
dito 1856/59	3	"	41 5/8		
Rusland.					
Oblig. bij *Hope en Cº.*	5	"	101 5/8		
Obligat. 1828 & 1829.	5	"	100 7/8	101 1/8	101 1/8
Cert. 2e, 3e, 4e L.	4	"	78 5/8		
dito 1855 6e Serie	5	"	96 7/8	97 1/8	96 7/8
dito Adm. te Londen	4 1/2	"	91 7/8		
dito bij H. 1860.	4 1/2	pCt.	90		
Certifik. van Assign.	6	"	58 13/16		
Polen.					
Aand. 1835, fl. 500			161 1/2		
Oostenrijk.					
Oblig. bij *Goll en Cº.*	4	pCt.	46		
Oblig. Metalliek	5	pCt.	47 1/4	47 1/2	47 3/8
dito dito	2 1/2	"	25 1/8	25 9/16	25 1/2
Oblig. Rente Am.	5	"	71 1/8	71 5/8	71 3/8
dito dito Nat. 1854.	5	"	55 3/16	55 3/8	55 5/16
Aand. 1854.			210	211	
dito 1860.			414	415	
Brazilie.					
" 1860	4 1/2	"	84		
Amerika.					
Peru, Geldleen. 1854	4 1/2	pCt.	91 3/4		
Ecuad. Oblig. 1855.	1	"	11 1/4	11 9/16	
Venez. Oblig.	3	"	21 1/2	21 5/8	
Grenada, Oblig.	4	"	13 7/8	14	
Mexiko, Obl.	3	"	20 5/8	20 3/4	
N.-Am. Illin. Spw. Aand.			87 1/2	88	
N.-Am. Illin. Obl. C. B.	7	"	91 5/8		

Snelpersdruk van L. E. BOSCH EN ZOON.

BIJVOEGSEL

BIJ DE UTRECHTSCHE COURANT VAN

WOENSDAG 5 *September* 1860, *No.* 211.

Stedelijke Raad van Utrecht.

Zitting van Donderdag 30 *Augustus.*

Voorz. Mr. *N. P. J. Kien.*

Tegenwoordig zijn 19 leden; afwezig de HH. *v. Voersen*. *Trip*, *Pabst*, *Ram*, *de Muralt*, *v. Hengelaar*, *Bisdom* en *Metelerkamp.*

Is ingekomen:

eene missive van Gedep. Staten ten geleide van een besluit tot goedkeuring van het raadsbesluit tot verhuring der voormalige tapijtfabriek aan de militaire administratie, — voor kennisgeving;

de begrooting der gezondheidskomm. voor 1861 — ter sekretarie;

eene voordragt tot verkoop van een huis aan de stad toebehoorende in de Ridderschapstraat, wijk H no. 735, — alsvoren;

eene voordragt tot af- en overschrijving van 78.90½ van het hoofdst. der onvoorziene uitgaven op hoofdst. 9 art. 8 volgn. 129, kosten der door de gemeente gevoerde gedingen.

Wordt besloten dit dadelijk in behandeling te nemen, waarna de voordragt zonder hoofdelijke omvraag wordt aangenomen.

Is nog ingekomen:

een verzoek van het genootschap voor landbouw en kruidkunde om eene subsidie over 1861 van *f* 150 tot het uitloven van prijzen tot aanmoediging der bloemisterij, — ter sekretarie;

eene voordragt tot verhooging van het traktement van den hulponderwijzer *E. H. Brink*; — wordt besloten dit dadelijk in behandeling te nemen en daarna zonder hoofd. omvraag de voordragt aangenomen.

Is nog ingekomen:

eene missive van den raad van administratie van de Nederl. Centraal spoorweg-maatsch. ten geleide van een door hem aan den koning ingediend adres ter verkrijging van koncessie voor een spoorweg van Kampen over Zwolle naar de Duitsche grenzen, — met verzoek om adhaesie.

Wordt besloten dit verzoek dadelijk in behandeling te nemen.

De heer *Kol* meent verstaan te hebben, dat men bij den aanleg van dien spoorweg een omweg zal moeten maken, daar men eerst naar Kampen zal moeten gaan en daarna naar Zwolle.

De *Voorz.* merkt aan, dat de lijn naar Zwolle toch tot stand zal komen, maar het nu eene vertakking van die lijn geldt van Kampen over Zwolle naar de Duitsche grenzen.

Den heer *v. Nooten* komt het voor, dat men de aanvraag niet moet ondersteunen, want mogt het gebeuren dat de koncessie wierd verleend en had de raad daarop dan zoo *krachtig* aangedrongen als door het bestuur der bedoelde maatschappij wordt begeerd, dan zou op grond daarvan later weêr eene belangrijke inschrijving worden verlangd, en zou men kunnen beweren dat deze gemeente het niet bij woorden laten moet, maar ook door daden aan de koncessie het effekt zou moeten verzekeren. Spr. heeft ook in de dagbladen gelezen, dat de HH. *Montauban* c. s. voor soortgelijke lijn reeds koncessie hebben gevraagd en dat zij het met de Pruissische regering reeds eens zijn omtrent de aansluiting, waardoor dus welligt hun de voorkeur zal gegeven worden. Spr. meent dat de raad in deze onzijdig moet blijven.

De heer *Jongeneel* kan zich met het gevoelen van den heer *v. Nooten* niet vereenigen. Spr. acht het wenschelijk, dat de raad gevolg geve aan het verlangen der koncessionarissen, en zijne adhaesie geve bij de hooge regering, te meer daar deze stad voor *f* 300,000 aandeel genomen heeft in de koncessie van Utrecht op Zwolle. Het kan bijgevolg deze stad niet onverschillig zijn, dat de lijn tot de grenzen wordt doorgetrokken en zich daar aansluit; daardoor toch zullen de aandeelen in waarde rijzen; Hij kan bovendien volstrekt het gevoelen niet aannemen, dat, wanneer aan dat verlangen voldaan werd, de raad zoude gehouden zijn op nieuw aandeel in de leening te nemen.

Den heer *Bosch* komt het, daar er verschil van zienswijze bestaat, wenschelijk voor, de stukken in handen te stellen der komm. voor de spoorwegzaken, die den raad in alles wat spoorwegen betreft geadviseerd heeft.

De *Voorz.* meent, dat dit slechts noodeloos oponthoud veroorzaken en geheel afwijken zou van het besluit tot dadelijke behandeling. Spr. gelooft overigens, dat de regering reeds zoozeer heeft uitgesproken, dat zij voor hare lijnen geen konkurrentie vreest, dat men mag aannemen, dat de koncessie zal verleend worden. De vraag nu, of men de koncessie-aanvraag zal ondersteunen voor eene lijn, waarbij de stad geen belang heeft, meent Spr. dat weldadelijk beslist kan worden.

De heer *Bake* heeft eenigzins met verwondering van het verzoek kennis genomen; hij had niet verwacht dat de raad van administratie van de centraal-spoorweg maatschappij zich ook tot dezen raad zou wenden, om de aanvraag te ondersteunen, zoowel omdat Utrecht niet aan die lijn ligt, maar ook omdat de regering zich tegen dergelijke ondernemingen niet zal verzetten. De minister heeft reeds aan de I. Kamer der staten generaal medegedeeld, dat zij van zijn kant geen bezwaar heeft tegen het verleenen van koncessiën, en zelfs gaarne zal medewerken, om dergelijke ondernemingen te bevorderen. Aan Spr. heeft Z. E. hetzelfde herhaald en er bijgevoegd, dat ook omtrent de aangevraagde lijn van Kampen naar de grenzen bij hem geen bezwaar bestond. Spr. gelooft overigens niet, dat het te vreezen is, dat eene andere maatschappij de lijn zal aanleggen, daar aan deze reeds zoo niet koncessie verleend, althans naar hij vermeent de toezegging gedaan is, en zij dus in allen gevalle de prioriteit zal hebben. Wat verder het belang voor Utrecht betreft, dat is bij deze lijn niet zoo groot, maar wel voor de noordelijke provinciën. Spreker zal echter in het algemeen belang het tot stand brengen dezer lijn door de centraal-spoorweg maatschappij zeer toejuichen, doch acht, bij de gunstige gezindheid van de regering, de ondersteuning niet noodig en meent, dat het daarom niet goed is haar te verleenen, wijl men er niet al te kwistig mede moet zijn, omdat het zijn invloed zou verliezen voor gevallen waarin het waarlijk noodig ware.

De *Voorz.* zegt, dat dit ook geheel zijne opinie is. Had de regering bezwaren gemaakt dan ware eene ondersteuning misschien wenschelijk, maar nu dat niet het geval is, en Utrecht zelfs niet aan de lijn zou liggen, meent Spr. dat men met de ondersteuning te kwistig zou zijn. Daarom zou Spr. meenen, dat men aan den raad van administratie moest antwoorden, dat de raad wel belang in de zaak stelt, maar het niet noodig acht adhaesie aan het verzoek te kennen te geven, daar de regering toch wel niet gezind zal zijn zich te verzetten tegen de daarstelling van zoodanige lijn.

De heer *Boer* had het, bij het bestaand verschil van meening wel wenschelijk geacht, dat de kommissie geraadpleegd ware, die sedert drie jaren den raad in de zaak der spoorwegen heeft voorgelicht; hij zal zich echter na het genomen besluit niet tegen de meening van den Voorz., dat de zaak dadelijk kan worden behandeld, verzetten. Spr. bestrijdt evenwel de meening van den heer *Bake*; de stad heeft direkt belang bij de onderneming, en het is niet te miskennen, dat eene verlenging naar Duitschland aanleiding zal kunnen geven tot meerder verkeer over de gansche route. Het uitspreken van een dadelijk oordeel meent Spr. evenwel dat bemoeijelijkt wordt door gebrek aan inlichtingen; men weet bv. niet, of het kapitaal voor die vertakking een geheel zal vormen, deelende in dezelfde voordeelen en lasten met die over den weg van hier naar Zwolle. In de gegeven omstandigheden zal Spr. echter voor de ondersteuning van het aanzoek zijn.

De heer *Jongeneel* zegt, dat de ondersteuning van een ligchaam als de raad van Utrecht juist nuttig kan zijn, om aan het verzoek van koncessionarissen kracht te geven, nu meerdere aanvragen om koncessie voor die lijn gedaan worden.

Wordt alsnu gestemd over de vraag, of men aan het verzoek al of niet gevolg zal geven, en wordt met 13 stemmen tegen die der HH. *Jongeneel*, *Bosch*, *de Jong*, *v. Doorn* en *Boer* besloten aan het verzoek niet te voldoen.

Wordt besloten B. en W. te magtigen daarvan mededeeling te doen aan den raad van administratie, met bijvoeging, dat dit besluit genomen is aangezien er bij de hooge regering geene bedenkingen tegen bedoelde lijn bestaan en deze dus ook zonder de gevraagde ondersteuning tot stand zal komen.

Is ingekomen:

een rekest van de agenten van policie der 3. klasse, ten einde eene toelage boven hun traktement te bekomen — ter sekretarie;

eene missive van de komm. voor het gebouw voor Kunsten en Wetenschappen bevattende de in de vorige zitting verlangde inlichtingen.

Wordt besloten deze zaak zoo mogelijk nog heden te behandelen.

Aan de orde is alsnu het rapport betreffende de geldleening.

De heer *v. Dielen* wenscht kortelijk de door de komm. gemaakte bedenkingen te bespreken. Dat de voordragt bij haar geen bijval heeft gevonden is, meent Spr. welligt ook daaraan toe te schrijven, dat zij de toelichting niet gehad heeft van den ontwerper. Hare eerste bedenking is, dat het plan ten eenemale afwijkt van het raadsbesluit van 24 Julij, waarbij besloten was te negotieren tot een gelijk bedrag als men in het spoorwegkapitaal zou deel nemen. Spr. kan niet zien, dat het plan daarvan ten eenemale afwijkt, omdat hij niet kan toegeven, dat het besluit de strekking had, voor vast aan te nemen, dat ook niet voor andere zaken zou geleend worden. Bij eene vroegere gelegenheid was reeds besloten tot de oprigting eener gasfabriek. Spr. gelooft, dat men te zeer uit het oog verloren heeft, dat het plan, door aanwijzing van seriën, zeer te gemoet kwam aan wat men wenschte; de komm. meent, dat het beter ware, voor elk werk eene afzonderlijke leening aan te gaan. Haar idee, meent Spr., was, dat men dan meer zou weten wat met het geld gedaan was, en ook dat dit meer aanleiding gaf tot bezuiniging. Spr. verschilt in deze met haar van meening en gelooft, dat door het aannemen van seriën, die telkens tot een vast bedrag zouden worden bepaald en tot oprigting van andere werken konden worden aangewezen, in het bezwaar voorzien wordt. Spr. meent echter ook niet, dat het plan der komm. de spaarzaamheid zou bevorderen, en hij is van oordeel, dat men op voordeeliger voorwaarden eene eenigzins groote leening zal sluiten dan eene kleine, omdat men meer de belangstelling, ook van buiten deze stad, zal uitlokken. De komm. zegt ook, dat ten aanzien der som van de laatste serie zekere onbestemdheid was op te merken. De reden daarvan is zeer natuurlijk; de ontwerper zal waarschijnlijk gemeend hebben, dat de raad niet dadelijk zou uitspreken aan welk werk de prioriteit zal worden gegeven; maar de aanwijzing van seriën geeft daartoe den weg van zelve aan. De komm. heeft ook, zegt Spr., onderscheidene vragen gedaan o. a. of het niet denkbaar is, dat men langs den door haar aangegeven weg op voordeeliger kondition geld zal kunnen negotieren. Spr. gelooft, dat wat te Rotterdam gedaan is daarop het antwoord geeft, en zou kunnen doen verwachten, dat men langs dien weg meer kans had tegen eene lage rente te kunnen negotieren. Tegen 4½ pCt. heeft men hier niet kunnen leenen, en dit heeft aanleiding gegeven tot het vormen van een plan, waardoor de deelneming meer zou worden uitgelokt. Al ware het dat men het geld niet voor 4½ kon krijgen, dan bestaat er toch geen reden, waarom men juist 4½ pCt. zou moeten geven; men zou bij de daartusschen liggende fraktiën kunnen blijven. Een punt is er, waaromtrent Spr. met de komm. instemt, nl., met de bedenking tegen het storten der *f* 300,000 in eens. Minder kan Spr. zich echter met andere beschouwingen vereenigen, o. a. dat het projekt te veel is eene kansleening. Spr. gelooft, dat men wel onderscheid moet maken tusschen eene leening, die aan de aandeelhouders [illegible]

zekere voordeelen toezegt en eene loterij-leening; want doet men dat niet, dan zou men bijna kunnen zeggen, dat ook de aflossing der gewone schuld eene soort van loterij-leening is.

De *Voorz.* acht het vooral van belang zich eerst bezig te houden met de vraag, hoeveel geleend zal worden. Sluit men nu eene leening van *f* 300,000, dan zal men na zeker tijdvak eene nieuwe leening moeten negotieren, en daarom hebben B. en W. gemeend, dat men nu zoo veel moest leenen, dat de raad achtereenvolgens beschikken kon over al die gelden, die men later noodig zal hebben. Het zou ook anders kunnen geschieden, maar als men door grootere sommen de belangstelling in de leening, ook buiten de stad, kon opwekken, dan zou zulks welligt de voorkeur verdienen. De beslissing der hoegrootheid der leening zou ook eenigen invloed kunnen hebben op de wijze, waarop men de gelden zou trachten te verkrijgen.

De heer *Bosch* zal als rapporteur der komm. een enkel woord in het midden brengen tot beantwoording van hetgeen door den heer *van Dielen* is gezegd. Hij zal dien Spr. niet in alle bijzonderheden volgen, maar slechts de hoofdbeginselen door hem ter sprake gebragt nagaan. — Met den Voorz. dezer vergadering is hij het eens, dat de hoofdpunten waar het op aan komt zijn: het bedrag der leening en de wijze waarop zij zal gesloten worden. — De eerste Spr. heeft gezegd dat hij niet inzag, dat de voordragt van B. en W. om eene leening te sluiten tot een bedrag van *f* 1,000,000 zou zijn in strijd met het raadsbesluit van 24 Julij ll. om eene leening te sluiten tot een bedrag van *f* 300,000. Spr. zegt dat het hem bevreemde zulks te hooren betoogen, want met zooveel woorden staat in het raadsbesluit van 24 julij, dat voor een gelijk bedrag, als waarvoor in het kapitaal der spoorwegleening van Utrecht op Zwolle is deelgenomen, met name van *f* 300,000, eene som zal worden genegotieerd. Wel erkent Spr. de bevoegdheid van den raad om het raadsbesluit te wijzigen; maar evenzeer hecht hij er ook groote waarde aan, dat zoolang die wijziging niet is geschied, het raadsbesluit worde nageleefd, en vermeent hij mitdien, dat er nu slechts sprake kan zijn van eene leening van *f* 300,000. Aan de komm. is de tegenwerping gemaakt, dat zij zich van de uitgifte eener leening bij seriën geen juist denkbeeld zou gevormd hebben; Spr. meent zulks te mogen tegenspreken en wijst er op, hoe de komm., doordrongen van het voordeel eener uitgifte bij seriën, in haar eigen ontworpen leeningsplan de seriën heeft behouden. De komm., zegt Spr., vindt het wenschelijk, om tot verkrijging der middelen om te voorzien in zoodanig belangrijke onderwerpen, als waarmede de raad zich nu bezig houdt, namelijk de deelneming in de Nederl. Centr. Spoorwegmaatschappij en de oprigting eener gasfabriek, bijzondere leeningen te sluiten, en niet tot eene kolossale leening over te gaan, dewijl zij vermeent, dat in het laatste geval de spaarzaamheid eerder zou kunnen uit het oog verloren worden; zij vreest dat als het geld eenmaal opgenomen en voorhanden is, men ligtvaardiger daarover zou beschikken dan wanneer men het nog niet heeft en het nog moet zoeken te krijgen. Volgens de voordragt van B, en W. zou er na betaling van de kapitalen voor deelneming in de Nederl. Centr. Spoorwegmaatschappij en de oprigting eener gasfabriek benoodigd, ongeveer *f* 160,000 overblijven van de leening van *f* 1,000,000 à 3 pCt. Wat men daarmede zou doen is niet gezegd, of men er een koornbeurs, ziekenhuis, abattoir of wat ook van wil maken, dat alles ligt nog in het duister; en dit was ook hetgeen de komm. deed vreezen, dat over die sommen soms wel eens wat te vrijgevig zou beschikt worden. Daarbij, zegt Spr., heeft het aangaan van afzonderlijke leeningen voor bijzondere onderwerpen wel eenige eigenaardige voordeelen; zoo zal b. v. de leening van *f* 300,000 voor den spoorweg van Utrecht op Zwolle niet zoo spoedig behooren te worden afgelost als de leening, die men nog zal moeten aangaan voor de oprigting der gasfabriek, en de reden daarvan ligt voor de hand; de aandeelen der stad in den spoorweg van Utrecht op Zwolle zullen in de eerste jaren weinig, misschien in het geheel geen dividend afwerpen; van de gasfabriek daarentegen mag men verwachten, dat die rijke vruchten zal opleveren; in het eerste geval zou dus eene sterke amortisatie de tegenwoordige inwoners zwaar drukken, in het tweede geval zou ze weinig gevoeld worden. Men heeft gezegd, dat in den regel groote leeningen op voordeeliger voorwaarden, kunnen gesloten worden dan kleine. Spr. laat de juistheid dier bewering voor hen die ze uitspreken, maar zeker klinkt het vreemd, dat van de zijde waarvan die bewering uitgaat, zoo aanstonds ook gezegd is, dat de voorgedragen leening ook wel met *f* 160,000 kon verminderd worden, zonder dat daarom van het plan zelf behoefde te worden afgeweken. Wat nu het leeningsplan zelf betreft, beroept de eerste Spr. zich op hetgeen te Rotterdam is geschied, waar volgens schrijven van onzen gemeente-ontvanger een drie percents leening à $86\frac{1}{16}$ pCt. is gesloten. Hieromtrent valt echter het volgende op te merken: eerstens dat er misschien aldaar bij de geldmannen meer opgewektheid voor de stedelijke financiën heerscht dan hier, en ten tweede dat te Rotterdam eene geldmarkt bestaat en dat dus aldaar, de aandeelen in de stedelijke leening ieder oogenblik verhandelbaar zijn en eenen vasten beursprijs hebben. Onze stedel. schuldbrieven zijn aan de beurs te Rotterdam en te Amsterdam minder bekend, worden er niet op hare waarde gesteld, zijn daardoor veel incouranter en dien ten gevolge ook minder waard. Had de komm. gedacht dat de stad Utrecht op dezelfde gunstige voorwaarden als de stad Rotterdam geld konde opnemen, Spr. gelooft, dat zij zekerlijk het ontwerp van het dagelijksch bestuur zou hebben ondersteund. Maar de komm. is van een ander gevoelen, en twijfelt er zelfs aan, of eene uitgifte à $82\frac{1}{2}$ pCt. voor een driepercentsfonds gereed, en opgang zou maken. Volgens eene berekening die Spr. voor zich heeft, zou om de leening van *f* 1,000,000 à 3 pCt. te amortiseren, de stad gedurende 48 jaar een uitgaaf van *f* 40,000 voor rente en aflossing moeten doen. Aannemende dat de uitgifte plaats vond à $82\frac{1}{2}$ pCt, dan zou de stad aan geld *f* 825,000 bekomen hebben. Sluit men echter eene leening van *f* 825.000 à 4 pCt. dan behoeft men slechts 45 jaar eene som van *f* 40,000 uit te geven om voor renten en geheele amortisatie te dienen. Het blijkt dus hieruit, dat de voorgestelde leening bezwarender zou zijn dan eene 4 pCt. leening. Voor het welslagen van het plan van B. en W. zegt Spr., is het noodzakelijk dat bij de deelneming voor hoogen koers worde ingeschreven; dit echter is gansch onzeker, en, bij de geldmarkt van het oogenblik, naar het oordeel der komm., niet te verwachten. En mogt men ook als, eens slagen, om eene serie op die wijze voordeelig te plaatsen, het is altijd eene kunstrekening en Spr. meent te mogen betwijfelen, of de stad het voorbeeld van dergelijke spekulatiën moet in de hand werken. Het hoofdpunt echter wat in het gansche plan Spr. het meest mishaagt, is dat de stad, zich zal verbinden een grooter kapitaal terug te geven dan zij werkelijk ontvangen heeft; zij zal *f* 1,000,000 in geld teruggeven en slechts voor cirka *f* 800,000 aan waarde grooten hebben. (De juiste som kan natuurlijk nu niet opgenoemd worden). Dit acht Spr. en ook de komm. verkeerd; liever, zegt hij, moet de stad tegen hooge, ja zelfs in geval van nood zeer hooge renten geld opnemen, dan tegen lage rente doch met verpligting van meer te moeten teruggeven dan ontvangen is. Heeft men tegen hooge rente geld opgenomen, dan blijft altijd de gelegenheid over om bij gunstige financiële omstandigheden eene reduktie van rente te beproeven. Bijna vijftig jaren zullen vereischt worden om deze 3 percents leening af te lossen, doch gesteld eens dat in dit lang tijdsverloop de stad in bijzondere gunstige financiële omstandigheden verkeerde, of dat haar van de eene of andere zijde eene aanzienlijke geldsom te beurt viel; wat zal men dan met dat geld doen? Zal men dan dadelijk de aandeelen, voor cirka 80 percent uitgegeven, à pari aflossen? Zulks doende zou men aan de aandeelhouders meer geven, dan waarop zij aanspraak hebben; want zij hebben slechts regt om bij jaarlijksche lossingen gedurende ongeveer vijftig jaar te worden afgelost. Heeft men geld à pari opgenomen, en bevindt zich stads kas door buitengewone omstandigheden ruim voorzien, dan zal het daarentegen zeer voordeelig zijn daarvan gebruik te maken, om dadelijk tot aflossing der obligatiën over te gaan. De komm. stipt in haar rapport reeds eenige zaken aan, die niet onwaarschijnlijk vroeger of later belangrijke sommen in de stads kas konden brengen; zij noemt b. v. den verkoop van het Lukas bolwerk, alsook der aandeelen in de Nederl. Centr. Spoorwegmaatschappij, als anderszins; Spr. zou daarbij nog kunnen voegen de vergoeding voor eventuelen afkoop der stads kazernen van het rijk te verkrijgen. Het is waar, dat op dit oogenblik het goevernement de kazernen gratis verlangt in gebruik te krijgen, maar daarom is het nog niet uitgemaakt, dat niet over eenige jaren de billijkheid zal ingezien worden, om de steden behoorlijk schadeloos te stellen voor de kosten tot opbouw daarvan door haar besteed. Spr. blijft van gevoelen, dat de beste weg in deze is, om thans niet meer dan *f* 300,000 te leenen en om de rente daarvan op $4\frac{1}{2}$ pCt. te stellen.

De heer *de Graaf* kan zich met het rapport vereenigen, maar heeft nog een ander bezwaar tegen de voordragt. Hij acht het oogenblik om te negotiëren niet gunstig; niettegenstaande dat zal de stad het moeten doen, maar daarom moet zij ook niet meer negotiëren dan zij op het oogenblik noodig heeft, nl. de *f* 300000. Spr. zou dan bewaar hebben seriën uit te geven, want als ingeschreven wordt voor *f* 300000 in seriën, wie zal dan de eerste zijn die uitgegeven wordt, wie de laatste. Dan zullen de inschrijvers voor eene bepaalde som inschrijven, maar niet weten wanneer zij hun geld moeten geven, en dat zal van de deelname terughouden. Dit zou kunnen worden verholpen door eene percentsgewijze storting. Spr. zou het overigens met den heer *Bosch* beter achten, dat men terug gaf wat men had genoten en dan tegen eene redelijke rente.

De heer *Boer* zegt, dat bij hem de zaak grootendeels op één punt neerkomt. Het geldt bij hem minder het bepaald bedrag van *f* 300,000 dan wel de wijze om die te verkrijgen. Hij toch kan zich voorstellen, dat de eerste leening dit jaar welligt nog zou moeten gevolgd worden door eene andere, om te voorzien in de oprigting der gasfabrieken; in allen gevalle bestaat het vooruitzigt, dat binnen wat korter of langer tijd nog aanzienlijke sommen zullen moeten worden opgenomen. Of men dus nu tot een hooger of lager bedrag negotieert is voor Spr. niet het punt waarop het aankomt. De hoofdzaak is de wijze waarop genegotieerd wordt, en daaromtrent kan hij zich vereenigen met de zienswijze der komm., die niet gelooft dat het zaak is dat te doen overeenkomstig het voorgedragen denkbeeld. Spr. acht het stelsel van een vast kapitaal tegen eene vaste rente op te nemen het beste. Hij meent, dat het opnemen van een grooter kapitaal tegen eene lagere rente eigenlijk berust op het denkbeeld, om de bezwaren meer op de toekomst te schuiven. Hij is van meening, dat hetgeen men daarbij voor het oogenblik in besparing van rente wint, in de vergrooting van het kapitaal meer dan verloren gaat, en dat alzoo het voordeel dat men zich wil verschaffen eigenlijk een denkbeeldig voordeel is. Er zijn verschillende bezwaren verbonden aan het denkbeeld eener leening, waarbij het nominaal bedrag der schuld grooter is, dan hetgeen men werkelijk ontvangt. Kwam men bv. eens in een toestand, dat men de schulden kon afdoen, dan zou men gedwongen zijn van dat voordeel geen gebruik te maken, of zulks slechts onder zeer bezwarende voorwaarden kunnen doen. Wetenschappelijke beschouwingen over dit onderwerp zijn geenszins in het voordeel der voorgestelde wijze van geldopneming. Men vindt die kortelijk zamengevat in een werkje, dat zeer belangrijke wenken bevat, een akademisch proefschrift over staatsschulden, van den heer *Hooft Graafland*. Daarin wordt het onderwerp in verschillende bijzonderheden nagegaan, en aangetoond, dat een van de groote bezwaren van dit stelsel is, dat het voor de schuldeischers voordeeliger is dan voor den schuldenaar; dat de schuld er doorgaans ontzaggelijk door vermeerderd wordt; eene aflossing tegen pari misschien voor altijd onmogelijk gemaakt. De eenige weg, die er dan overblijft, is de effekten tegen marktprijs in te koopen, in welk geval het bestuur echter meestal meer zal moeten teruggeven dan het ontvangen heeft, omdat door het inkoopen weder de schuldbrieven in waarde vermeerderen. Dezelfde schrijver wijst ook op het reeds vermelde nadeel, van in gunstiger oogenblikken, wanneer de rentestand lager of het krediet verbeterd is, daarvan geen partij te kunnen trekken. Hij aarzelde dan ook, niet te verklaren, dat zelfs de mogelijke voordeelen, die bij dit stelsel alleen uit eene plaatsing der schuldbekentenissen boven pari kon voortspruiten, nooit zoo groot zijn kunnen, dat het de weegschaal ten gunste van dit systema zou kunnen doen overslaan. En dit was minder nog het oordeel van den schrijver alleen, noch ook van den man, onder wiens invloed zijn geschrift zeker tot stand kwam, en wiens oordeel over de onderwerpelijke zaak gewis door vele leden dezer vergadering met belangstelling zou vernomen worden: het was het oordeel der uitstekendste schrijvers over financiële aangelegenheden, van eenen *Netenius*, *Smith* en *Coquelin*. Het eenige dat er welligt tegen het door Spr. aangehaalde zou kunnen worden aangevoerd, is, dat het *staatsschulden* betreft, en men hier te doen heeft met *gemeenteschulden*. Dat is echter eene bedenking, die Spr. niet kan aannemen. Het verschil bestaat hierbij slechts in het grootere en minder groote bedrag der leeningen; maar de wetten van het krediet, die voor staatsleeningen gelden, gelden ook voor gemeenteleeningen, en dus ook de bezwaren aan een of andere wijze van geldopnemen verbonden. Spr. herhaalt het, hij heeft niets tegen het denkbeeld om in eens eene grootere leening aan te gaan, vooral als het plaats zal hebben bij seriën. Dat laatste denkbeeld blijft Spr. namelijk voorstaan ondanks de bezwaren van den heer *de Graaf*. Hij gelooft, dat als tot eene leening van *f* 800,000 in serien wordt besloten, met een nader te bepalen bedrag der hoegrootheid van elke serie, men eigenlijk zooveel verschillende leeningen zal aangaan. Daardoor zou zelfs vervallen de groote bedenking van den heer *de Graaf*, nl., dat de tijd ongunstig is om eene leening te sluiten. Vraagt men telkens niet meer dan men noodig heeft, dan zal men die kleinere sommen gemakkelijker kunnen krijgen; te meer daar toch niet dadelijk zooveel zal noodig zijn.

De heer *Kol* merkt op, dat de vorige Spr. door te zeggen dat het voordeelig is dat de fournissementen lang uitblijven, over het hoofd ziet, dat men bij vervroegde storting volgens de statuten der Ned. C. Sp. M. 5 pC. geniet tot het oogenblik dat de weg gereed is. Doet men dit dus, dan heeft men dadelijk 5: %, en kan de *f* 800000 in eene leening negotieren, en dat zou dus het gemakkelijkste en voordeeligste voor de stad zijn. Het werk door den heer *Boer* genoemd heeft Spr. ook. Uit hetgeen dat lid zegt, meent hij te moeten opmaken, dat het spreekt van die leeningen, die tot een laag rentebedrag ge-

sloten worden, en waarvan de aflossing, in het begin gering, later aanzienlijk toeneemt. Dat is zeker een verschuiven der lasten op de nakomelingschap; maar het voorstel nu gedaan is, jaarlijks eene vaste som te bepalen voor aflossing en rente, gelijk staande aan eene leening, die eenvoudig 4 % gaf.

De heer *v. Dielen* acht het voorzigtig zich geen ijdele voorspiegeling te maken. Hij gelooft ook, dat de ontvanger dat niet gedaan heeft, maar dat de komm. veeleer zich te ongunstige kansen heeft voorgespiegeld. Het is zeer moeijelijk vooraf te zeggen, tot welk bedrag zoodanige negotiatie zou kunnen worden aangegaan, evenwel, Spr. gelooft, dat de rapporteur zich de zaak te ongunstig heeft voorgesteld, en dus zijne geheele berekening daardoor te ongunstig uitvalt. Aan Spr. heeft in deze voordragt het denkbeeld toegelagchen van zekere eenheid te hebben in de seriën, daar hij meende dat dit eenvoudigheid in de administratie aanbragt. Deze zou echter misschien nog meer bevorderd worden, als men op de oude wijze bleef leenen à 4½ pCt., omdat de loopende schuld- daar het meest nabij komt. Spr. kan overigens niet zeggen dat hij in al de bezwaren toestemt. Wat uit een akademisch proefschrift is medegedeeld gelooft Spr., dat beschouwd moet worden in verband met andere deelen van dat geschrift, en ook dat de geheele beschouwing meer betreft de staatsschulden, en er wel onderscheid bestaat tusschen deze en die van eene gemeente, die gezegd kunnen worden in bloeijenden toestand te zijn. De schuld van Utrecht is van dien aard dat zij jaarlijks vermindert en overzien kan worden, zoodat Spr. gelooft, dat de minder gunstige beschouwing die men zich omtrent het aangaan van dergelijke leeningen voorspiegelt niet hier van toepassing is.

De heer *Schuurman* komt op tegen de bewering alsof de komm. niet bekend was met de statuten der centraal-spoorwegmaatschappij. Zij heeft zeer goed de toezegging der rente gekend, waarvan de heer *Kol* spreekt, maar niettemin heeft zij gemeend, de stortingen op aanvrage te moeten doen geschieden.

De *Voorz.* herhaalt de meening, dat men eerst dient te beslissen hoeveel men wil leenen, daarna, of men het wil doen tegen vaste rente en tegen een bepaald kapitaal, dan wel op de wijze als hier wordt voorgesteld wil leenen.

De *v. Nooten* zegt, dat het ook hem voorkomt, dat men op het oogenblik niet meer heeft te leenen, dan wat men aan de Spoorwegmaatschappij moet geven. Spr. is het eens met den heer *Boer*, dat als men leent, die leening behoort te zijn waarheid, en niet een last dien men op de toekomst schuift. Spr. heeft eene andere bedenking ten opzigte van het plan zelf. Art. 136 der Gem. wet bepaalt dat in elk besluit tot het doen eener leening de *middelen* moeten worden aangewezen, waaruit de aflossing zal geschieden, en nu leest Spr. in art. 11 der voordragt, dat de jaarlijksche renten en aflossing zullen worden bestreden uit de gewone inkomsten. Nu rijst de vraag in hoeverre door die verwijzing voldaan wordt aan art 136, en of niet een bepaald middel moet worden aangewezen.

De *Voorz.* meent, dat dit later bij de details in overweging kan worden genomen.

Met 17 stemmen tegen die der HH. *van Dielen* en *Boer* wordt besloten overeenkomstig het voorstel der komm. slechts *f* 300000 te negotieren.

De heer *Bake* vraagt den heer *Kol*, of hij meent, dat tegen 86 pCt. aandeelen in die leening zouden kunnen geplaatst worden, of tegen welken koers ze bij uitloting à pari en vaste rente van 3 pCt. te plaatsen zouden zijn.

De heer *Kol* zegt, dat deze vraag zeer moeijelijk te beantwoorden is. Volgens zijne overtuiging is geen geld te krijgen tegen 86 pct.; tot 83 pct. misschien, maar het is moeijelijk iets bepaalds te zeggen. Over het algemeen verkiest men effekten; die 5 pct. geven en waarbij men bij aflossing voordeel geniet, zooals dit plaats heeft bij 4½ pct. Russen. Spr. acht het over het geheel goed, met een flink aanbod voor den dag te komen en eene behoorlijke rente te geven. Hij acht het in dit geval goed in eens 4½ pct. rente te bepalen tegen eene bepaalde aflossing. Men zou b.v., gelijk in andere plaatsen is geschied, kunnen aanbieden 4½ pct. en de inschrijving geven aan hem die het hoogst inschrijft, en dan een minimum van uitgifte bepalen. Dan is men zeker, dat men geld krijgt, en behoeft men niet bij openstelling van de volgende serie een plan te verlaten, dat bij de eerste gevolgd is.

De heer *Bake* zegt de zaak niet te kunnen beoordeelen wat den koers betreft, maar als hij aanneemt dat 3 pCt. effekten kunnen geplaatst worden tegen 83 pCt., dan zou daaruit voortvloeijen eene bezuiniging van *f* 1400 's jaars en dat meent hij dat wel in overweging mag worden genomen. Spr. heeft gehoord van verschuiven op de toekomst, maar hij ziet niet in dat dit gebeurt als men eene vaste som voor rente en aflossing jaarlijks beschikbaar stelt; dan bepaalt men dezelfde som voor het tegenwoordige en voor de toekomst. De heer *v. Nooten* zegt, de leening moet waarheid zijn, maar tegen 3 pCt. is zij zoo goed eene waarheid als tegen 4½ pCt. Kan men de aandeelen plaatsen tegen 83 pCt., dan zou de stad voor een bedrag van *f* 363000 moeten uitgeven; wilde men dan in 50 jaren aflossen, dan moest men elk jaar voor aflossing besteden *f* 7640 en voor rente *f* 10,860, dus *f* 18100; verlangt men dat niet en neemt men aan eene rente van 4½ pCt. met aflossing in 50 jaren, dan besteedt men voor aflossing jaarlijks *f* 6000 en voor renten *f* 13500 dus *f* 19500. Dit is dus een verschil van *f* 1400. Hoezeer, juist door het betalen eener hoogere rente, het verschil van *f* 1400 jaarlijks vermindert, zoo blijft echter het voordeel aan de zijde van de 3 pCt. Het is buitendien genoegzaam bekend dat effekten met lage rente in verhouding over het algemeen tegen hoogeren koers te plaatsen zijn dan met hoogere rente. Spr. heeft gemeend deze beschouwingen te moeten mededeelen, niet zoo zeer omdat hij een bepaald voorstander van de voordragt is, maar dewijl eenige leden het hebben doen voorkomen alsof het plan van leening van den stedelijken ontvanger in strijd met de beginselen der staatshuishoudkunde en bijna ongerijmd was.

Wordt alsnu met 17 stemmen tegen die der HH. *Bake* en *v. Dielen* besloten, de leening aan te gaan tegen eene vaste rente van 4½ pCt.

Wordt overeenkomstig het voorstel van den Voorz. besloten de nadere details dezer zaak in de volgende vergadering te behandelen.

Wordt bij monde van den heer *v. Geuns* rapport uitgebragt namens de komm. voor de rekening, konkluderende tot goedkeuring, onder dankzegging aan B. en W. voor hun goed, nauwgezet en ijverig beheer.

Wordt besloten dit rapport ter sekretarie te deponeren.

Aan de orde zijn alsnu de beraadslagingen over het geamendeerde voorstel van den heer *de Graaf* betreffende de fabriekage.

De heer *de Graaf* herinnert dat in de jongste vergadering door een der leden het denkbeeld is geopperd eener nieuwe komm. te benoemen om de zaak te onderzoeken. Misschien, zegt Spr., zal die komm. gelukkiger zijn in het uitbrengen van een meer uitvoerig en grondig rapport dan de komm. heeft kunnen zijn die vroeger voor de zaak benoemd was.

De *Voorz* meent, dat juist het denkbeeld was, dat de raad genoegzaam gesaisisseerd was, om het hoofddenkbeeld te beslissen. Wat de zaak betreft komt het Spr. volstrekt noodzakelijk voor, twee personen te hebben. Men beschouwt den architekt veel te veel als een persoon die enkel de stadsgebouwen te bezorgen heeft. Hij heeft ook toezigt te houden over hetgeen partikulieren laten bouwen, en hij moet wel vijf à zeshonderd rapporten in het jaar over verschillende zaken indienen. Men zou er dus toch toe moeten komen een ondergeschikt persoon onder hem te stellen. Spr. oordeelt, dat het tijdstip voor verandering op het oogenblik niet zeer geschikt is. Bij eene verandering toch zou nu iemand met de zaak belast moeten worden, die met de inrigting hier ter stede geenszins bekend is. Als men b.v. een goed architekt verkrijgt en de betrekking van kameraar wierd later vakant, dan zou men die verandering in overweging kunnen nemen. Er is steeds verschil van opinie in deze geweest, maar de meerderheid was steeds van oordeel, dat twee personen meer waarborg opleverden voor eene goede administratie.

De heer *Jongeneel* wil gaarne als lid der komm. zijne meening uitspreken over het voorstel van den heer *de Graaf*. Spr. is overtuigd, dat de raad dank verschuldigd is aan den voorsteleller, dat hij de vraag ter beantwoording heeft gesteld: voldoet het beheer der fabrikage aan de eischen des tijds of moet een ander beginsel in het leven worden geroepen? Dat toch is de strekking van het voorstel; hij verlangt nogmaals dat ieder lid van dezen raad geheel overtuigd zij dat de fabrikage van deze stad goed is ingerigt; aan een hoofdstuk der begrooting hetwelk zooveel verlangt moet men met vertrouwen zijne stem kunnen geven, en juist het onderzoek der komm. heeft hiertoe geleid. Spr. is overtuigd dat de fabrikage goed is ingerigt; aan het hoofd staat een man aan wien het administratieve beleid is toevertrouwd, en die tevens toegerust is met technische kennis, en onder hem is een technisch man werkzaam, die alle ontwerpen daarstelt en onder zijn onmiddelijk opzigt moet uitvoeren. Er is bijgevolg eene kontrole op alles wat de stad ten uitvoer legt, een deze kontrole is een eerste vereischte. Spr. heeft in de laatste tijden wel eens gemeend, of de kontrole in sommige takken van administratie niet te ver wordt gedreven en tot omslagtigheid leidt, maar wanneer hem toch de keuze wierd gelaten, geene kontrole of te veel kontrole, hij zoude het laatste kiezen, vooral in eene tak als de fabrikage is; daar mag gene kontrole gemist worden, want er is geen beheer dat aan grooter verzoeking is blootgesteld; het ware in het belang van deze stad wenschelijk geweest, dat *altijd* aan het hoofd der fabrikage had gestaan een administratief man, die tevens met *technische* kennis was toegerust geweest. Spr. wil geen enkelen blik op het verledene werpen, maar meent alleen te mogen opmerken, dat het tegenwoordig beheer den toets van het voorleden zeer goed kan doorstaan. Drie leden der komm. zijn evenwel van eene geheel tegenovergestelde meening dan door Spr. is ontwikkeld; zij zijn van gevoelen dat de fabrikage niet meer voldoet aan den geest des tijds en dat een geheel ander beginsel in het leven moet worden geroepen, dat het veel wenschelijker ware dat één enkel man toegerust met kennis en administratief beleid aan het hoofd werd gesteld en die zich voor alles verantwoordelijk stelde. Spr. eerbiedigt gaarne het gevoelen van ieder lid der komm., maar kan zich met deze meening volstrekt niet vereenigen. Al aanstonds rijst toch de vraag op, in welke moeijelijkheid het bestuur zich zal bevinden wanneer deze man zich verwijdert of door ziekte verhinderd wordt zijne betrekking waar te nemen. Wanneer het hoofd der burgerij afwezig is, dan treedt een der wethouders op, en hoe natuurlijk: het geheele bestuur is ingewijd in den gang der zaken en inzigten; maar dat is toch van een opzigter der fabriekage niet te eischen; de grens tusschen het hoofd der fabrikage en den opzigter is veel te groot dan dat hier iets goeds van te wachten is. Het geheele beheer der fabrikage zal alzoo bij het gemis van het hoofd zonder leiding zijn. Maar bovendien vraagt Spr., wanneer er eens wantrouwen geboren wordt, als men begint te gelooven aan malversatiën, wie zal dan toch de man zijn die den raad van alles zal onderrigten? En bij dit alles hecht Spr. niet veel waarde aan het woord verantwoordelijk; alle ambtenaren zijn immers verantwoordelijk van den eerste tot den laatste. Spr. kan zich daarom volstrekt niet vereenigen met de zienswijze door het ander deel der komm. ontwikkeld; hij voor zich houdt het voor eene hoogst gevaarlijke proef, en de raad zie wel toe wat hij besluit. Na al het aangevoerde meene men evenwel niet, zoo vervolgt Spr. dat in het beheer der fabriekage geene verbetering zoude te brengen zijn; een der grootste gebreken is naar zijn gevoelen, de groote afhankelijkheid des architekts van den kameraar; aan den eerste moet een onafhankelijker standpunt verzekerd zijn, bovendien moet hem een hooger inkomen worden toegelegd; voor *f* 1600.— is geen genialisch man meer te koop; de tijden zijn veranderd. Deze wijzigingen zouden hoogst wenschelijk zijn, en daarom zou Spr. verlangen, dat de instruktien werden herzien en dat hiertoe eene komm. benoemd werd.

De heer *Schuurman* ontveinst niet, dat hij in de komm. behoord heeft tot degenen, die aan het hoofd der fabrikage alléén den architekt wenschten geplaatst te zien. Spr. kan zich moeijelijk voorstellen, dat als men een knap en kundig architekt heeft, men nog iemand behoeft om te kontroleren. Spr. verlangt er geen die gekontroleerd moet worden. In vroegere tijden wil Spr. aannemen dat men er toe gekomen is om een kameraar of kommissaris te benoemen boven den architekt en zonder technische kennis; doch nu men van den architekt meer ontwikkeling eischt meent hij zulks ongeschikt. Wil men tot de kontrole in den kameraar gelijke technische kennis hebben als in den architekt, er zullen steeds botsingen ontstaan ten nadeele der algemeene zaak. In andere steden gelijk aan deze, staat één architekt of bouwkundige aan het hoofd met zoo vele vaste en tijdelijke opzigters als noodig wordt bevonden. Alleen te Amsterdam zijn twee architekten met een direkteur aan het hoofd, een voor het civiele en een voor de waterwerken. Waarom zal nu Utrecht eene uitzondering behoeven? Wat betreft, het door den heer *Jongeneel* beweerde, dat de bezoldiging van een architekt te gering is, zoo gelooft Spr. mede, dat dit bedrag hooger zal moeten worden bepaald als de zelfstandige en bekwame man alleen aan het hoofd zal zijn; moet evenwel de architekt de tweede persoon zijn en onder den kameraar gesteld blijven, dan zal men door hooger som den bedoelden persoon niet erlangen.

De heer *Bake* acht het niet alleen mogelijk te behouden wat bestaat, maar in eene stad als deze bijna noodzakelijk. In de steden zelfs van minderen omvang dan Utrecht, waar de verdeeling niet bestaat verlangt men er naar. Eene kontrole is allernoodzakelijkst, en buitendien, diegeen die met het werk van architekt belast is moet ook niet door werkzaamheden van zuiver administratieven aard belemmerd worden of gekluisterd aan een kantoor, en daardoor tijd en lust voor zijnen eigenlijken werkkring verliezen. Er worden geenszins, zoo als de heer *Schuurman* het heeft voorgedragen, twee menschen van gelijke technische bekwaamheid verlangd. Spr. gelooft dat die als kameraar optreedt een ander technicus moet zijn dan de architekt; — de eerste meer ingenieur, de tweede meer architekt of kunstenaar. In Rotterdam heeft men dan ook nog een ingenieur om te adviseren omtrent verscheidene buiten de burgerbouwkunde vallende werken. De architekt is door den aard zijner studie meer de specialiteit voor de burgerlijke bouwkunde, maar wenschelijk is het ook iemand te hebben voor buitengewone werken, die zich kunnen en met het oog op de spoorwegen waarschijnlijk zullen voordoen. Buitendien als men een architekt heeft van die artistische vlugt, die men in een

eenig man verlangt, dan zal hij hoogst waarschijnlijk een slecht administrateur zijn. Er is kontrole noodig over de bouwmaterialen en over de uitvoering der werken, en het is goed dat hij die dat toezigt houdt niet in aanraking komt met hen die de werken uitvoeren, en dat moet de kameraar of direkteur van stads werken zijn. Spr. acht het dus noodig dat de zaak blijve gelijk zij is, maar acht het wenschelijk dat de instruktiën zoo gewijzigd worden, dat de betrekking van architekt aangenamer en onafhankelijker worde.

De heer *v. Geuns* zal niet treden in de beantwoording der vraag, wat van beide wenschelijk is, maar alleen konstateren, dat hij met genoegen opmerkt, dat toch niet op alle punten bij de benoemde komm. verschil van opinie heeft bestaan. Het doet Spr. leed dat die punten niet in het rapport zijn opgenomen, want gelijk het rapport nu luidt, heeft het 't aanzien alsof de komm. zich volstrekt niet heeft kunnen verstaan, en nu heeft Spr. met genoegen opgemerkt, dat de heeren *Bake* en *Jongeneel* werkelijk wijzigingen noodzakelijk achten, en de heer *Jongeneel* zelfs zegt, dat het traktement zal behooren te worden verhoogd, daar men voor het bepaalde traktement niet zoodanig persoon zal krijgen als men verlangt. Dit traktement nu is vastgesteld in art. 2. der verordening van 19 Januarij 1859; is dus eene verhooging noodig, dan moet ook dat art. veranderd worden, alvorens tot de benoeming wordt overgegaan. De heeren *Bake* en *Jongeneel* stemmen ook toe, dat de instruktie verandering behoort te ondergaan; Spr. had gaarne vernomen, welke veranderingen zij noodig achten en vraagt, of die door den raad moeten worden vastgesteld. Het raadsbesluit van 19 Januarij 1859 bepaalt daaromtrent niets en dat is begrijpelijk, omdat het bij de vaststelling der verordening meer gold het geven van wettige kracht aan hetgeen bestond, dan eene regeling van de zaak. Nu echter, bij de benoeming van een nieuwen architekt, had men wel kunnen overwegen, in hoever die instruktie moest worden gewijzigd en of de vaststelling er van door den raad wenschelijk ware.

De *Voorz.* gelooft dat de kwestie niet is, eene wijziging te brengen in de instruktie, maar in het beginsel. De vraag is of men, behoudens noodige wijziging in de instruktie twee personen zal behouden, of de geheele verhouding verbreken die nu bestaat.

De heer *de Graaf* gelooft niet, dat het doel is geweest de geheele verhouding te verbreken, maar alleen om in den architekt het hoofd te hebben van de zaak. Dat wil niet zeggen, dat men geen onder-architekt zou kunnen hebben, om hem te vervangen als hij afwezig of ziek ware.

De heer *v. Nooten* acht het moeijelijk eene beslissing te nemen. De voorstellen, meent hij, zijn vrij onbestemd en hangen als het ware in de lucht. Er worden enkele punten opgenoemd, maar deze hebben geen licht verschaft. Wat moet de raad nu beslissen? Zegt men, dat art. 2 der verordening moet worden herzien, dan zal daarvan niet het gevolg zijn, dat de architekt aan het hoofd der fabriekage staat. Spr. gelooft dus, dat men alsnog eene kommissie zou kunnen benoemen, die nader verslag zal doen.

De *Voorz.* zegt dat de raad toch het hoofddenkbeeld dient uit te spreken, ten einde daarna eene komm. tot het herzien der verordening zou kunnen overgaan.

De heer *de Graaf* vindt het eenigzins gewaagd in deze belangrijke zaak eene beslissing te nemen nu nog slechts 15 leden aanwezig zijn.

De *Voorz.* merkt aan dat de leden tegenwoordig konden zijn en behoorlijk zijn opgeroepen. De zaak moet haar voortgang hebben. Spr. zou zich anders niet meer verantwoord achten voor den geregelden gang van zaken.

De heer *v. Nooten* gelooft, dat de beide beginselen kunnen worden vereenigd, en nevens den architekt wien men een onafhankelijk standpunt zou kunnen verzekeren, de kameraar de kontrole kan blijven houden en met de administratieve werkzaamheden kan belast blijven.

De *Voorz.* gelooft dat het toch eigenlijk niet kwaad is, gelijk de inrigting hier bestaat. Men heeft hier een bekwaam man, die dagelijks met den architekt in kontakt is, en zal men dien nu onder den architekt plaatsen? Dat acht Spr. niet goed. De werkzaamheden van den kameraar zijn afgescheiden van dien van den architekt, zoodat het ook niet met den goeden gang van zaken zou overeenkomen alles aan den architekt toe te vertrouwen. Moet er in de verhouding tusschen hem en den kameraar eenige wijziging gebragt worden, dat is eene zaak van latere overweging; van het hoofddenkbeeld meent Spr. dat de raad genoegzaam gesaisiseerd is om een oordeel uit te spreken.

De heer *Schuurman* gelooft, dat te veel van de komm. verlangd werd. Zij kon niet in de details treden als zij het over het beginsel niet eens was. Dat beginsel nu kan de raad uitmaken. Spr. voor zich blijft bij zijn gevoelen, dat, afgezien van personen, één architekt aan het hoofd moet staan, terwijl tot het schrijfwerk hem een bureaulist, gelijk in andere steden, kan worden toegevoegd.

De heer *v. Lier* vraagt, of het niet wenschelijk ware, deze zaak in handen derzelfde komm. te stellen, ten einde, naar aanleiding der belangrijke diskussiën, waarin zooveel licht verspreid is, een nader rapport uit te brengen.

De *Voorz.* gelooft dat het zaak is, dat de raad nu zijn gevoelen uitspreekt. Hij verklaart zich niet verantwoord voor den geregelden gang van zaken, als de zaak nog langer zoo moet blijven.

De heer *v. Geuns* vraagt, of, zoo de raad beslist dat er twee ambtenaren zullen zijn, het gevoelen van het dagelijksch bestuur is, dat eerst de verordening en de instruktie zal worden herzien, dan wel eerst de benoeming zal geschieden.

De *Voorz.* zegt, dat als dit besloten wierd, zijn voorstel zou zijn, de komm. van fabriekage te verzoeken omtrent die wijziging te adviseren. Spr. acht het evenwel niet goed nu reeds het traktement te verhoogen daar zich reeds personen, waaronder zeer geschikte, hebben aangeboden, tegen de tegenwoordige bezoldiging. Tot eene verhooging zoude men dus beter later kunnen overgaan.

Met 13 stemmen tegen die der HH. *de Graaf* en *Schuurman* wordt besloten het tot dusver gehuldigd beginsel te blijven behouden en alzoo de betrekkingen van kameraar en architekt beiden te behouden.

Wordt overeenkomstig het alsnu door den Voorz. gedaan voorstel besloten, de leden der komm. van fabriekage te verzoeken, om te dienen van advies aangaande de vraag, of en in de verhouding tusschen de betrekking van stedelijken kameraar en architekt eenige wijziging zoude moeten gebragt worden.

De verg. wordt hierop verdaagd tot Dingsdag a. s.

Zitting van den Stedelijken Raad van Amersfoort, van 9 Sept. 1860.

Voorzitter mr. *A. G. Wijers.*

Tegenw. 14 leden; afw. de heer *v. Bosch.*

Aan de orde zijn de beraadslagingen over het voorstel van Ged. St., om in het raadsbesluit eene speciale aanduiding te doen van gem.-inkomsten, waaruit de renten en aflossing der geldleening voor de nieuwe armenschool zullen gevonden worden. Burg. en Weth. volharden in hunne meening dat, door aanwijzing van *alle* middelen, ruimer aan de gemeentens voldaan is dan door *speciale* inkomsten aan te geven, doch meenen spoedshalve aan het verlangen van Ged. St. te moeten toegeven, waarom zij voorstellen, om ten fine voormeld verbindend te verklaren de inkomsten van de onder Bunschoten en Hoogland gelegen vaste goederen der gemeente. De *Voorz.* licht deze zaak nogmaals toe, waarna de heer *v. Bel* melding maakt van een koninklijk besluit dd. 1 Maart 1856, door den gemeenteraad van Amsterdam uitgelokt, volgens hetwelk men met eene algemeene aanwijzing van de inkomsten der begrooting kan volstaan, en van een later door den raad van Arnhem genomen besluit, waarin op verlangen van Ged. Staten van Gelderland eene wijziging is aangebragt in den geest der tegenwoordige voordragt van B. en W. De *Voorz.* antwoordt op de vraag van den heer *Diemont*, dat het verband van de aangewezen eigendommen s. i., ingeval van onverkoopten verkoop geene bezwaren zal opleveren.

Het raadsbesluit word daarop me algemeene stemmen overeenkomstig het voorstel van B. en W. gewijzigd.

Het 1. aanvullings-kohier van den hoofdelijken omslag over 1860 wordt met alg. st. ten beloope van *f* 606,27 vastgesteld, met bepaling, dat de voldoening der aanslagen zal geschieden in 3 gelijke termijnen, vervallende met het einde van Okt., Nov. en Dec.

Tot weth. *G. J. G. van Bockum Maas* met algemeene stemmen (1 briefje was in blanko) herkozen.

Op deswege door den *voorz.* gedane vraag, verklaart de benoemde, den raad voor het gegeven blijk van vertrouwen bedankende, die betrekking aan te nemen.

De heeren *v. Bel* en *Scheerenberg* zijn benoemd als leden der komm. voor het ontwerpen van de strafbedreigende verordeningen.

Verzoek van den raad van administratie der Ned. centraal-spoorwegmaatschappij, om bij adres aan de hooge regering te ondersteunen de door dien raad aangevraagde koncessie voor het aanleggen en exploiteren van eene spoorweglijn van Kampen over Zwolle, Raalte, Almelo, Oldenzaal aan de Duitsche grenzen.

De *Voorz.* verklaart er zich tegen om, zoo niet de gemeente een degelijk belang bij de zaak heeft, de regering telkens met adressen te bemoeijelijken. De heeren *Wolff* en *Herschel* achten de voorgestelde lijn in het belang van den handel voor Amersfoort. De heer *L. E. Lagerweij* vindt het niet doelmatig te dezer zake een adres in te dienen. Tot de stemming overgaande, wordt met 8 tegen 6 (de HH. *Wolff*, *Herschel*, *J. F. Lagerweij*, *Diemont*, *v. Lockhorst* en *v. Bel*) besloten, aan het verzoek der spoorw. maatsch. geen gevolg te geven.

Ontwerpbesluit, waarbij de raad aan den burgemeester magtiging verleent om, nopens het kosteloos aan 't Rijk in gebruik afstaan van de militaire gebouwen, meubelen, enz., te kontrakteren met den garnizoenskommandant, die door den min. van oorlog is gemagtigd tot de overname krachtens het kon. besluit van 6 Aug. Dit ontwerp is met alg. st. aangenomen, na eenige diskussie tusschen den heer *Scheerenberg* en den *Voorz.*, over den eigendom van het stads-kinderhuis.

Ingekomen zijn: de begrooting voor 1861 van de gemeente, de Schutterij en het burger weeshuis; de rekeningen over 1859 en begrootingen voor 1861 van gesubsidiëerde armbesturen der Herv. R. K. en Israël. gemeenten; gewijzigde staten van oninbare posten ter zake van den hoofdelijken omslag en de hondenbelasting. — Allen te onderzoeken in de afdeelingen.

Verzoek van *T. J. Hondius* om tot havenmeester te worden benoemd. — Ter sekretarie, om er op te letten bij het vervullen van de vakature.

Verzoek van den 2. klerk ter sekretarie *W. Frans*, waarin hij zijne finantiële belangen aanbeveelt. — Ter sekretarie, om er op te letten bij het behandelen van de begrooting.

Missive der p. l. schoolkomm., begeleidende een ontwerp regelement voor de openbare armenschool. — Drukken, ronddeelen en in volg. vergad. behandelen.

Rapport der komm. opzigtens het onderzoek van de onregelmatigheden met de inning van turfbelasting voorgevallen. De komm. konkludeert, dat de raad 1. de noodzakelijkheid eener spoedige vaststelling van instruktiën voor de portiers ontvangers en den kontroleur der plaatsel. belastingen zal uitspreken, en 2. aan B. en W. opdragen, om, ten aanzien van de posten, voorkomende op dezen door den kontroleur opgemaakten staat van achterstand (over 1859 bedragende *f* 841.18, waarvan echter inmiddels een gedeelte door de schippers is betaald), naar omstandigheden te handelen, en te zijner tijd aan den raad rapport te doen van den afloop. — Ter sekretarie en behandeling in volg. vergad.

Rapport der komm. voor de herziening van de verordening regelende het benoeming van gew. ambtenaren. De komm. is eenstemmig van gevoelen, dat, aangezien de portiers en roeijers door den raad en de kommiezen door B. en W. worden benoemd, eene verandering in de wijze van benoemen wenschelijk is. De meerderheid der komm. wenschte de benoeming van die ambtenaren, alsmede van den scheeps-turfmeter op te dragen aan den raad, overigens stelt de komm. voor, de verordening te behouden, met aanvulling van den door B. en W. te benoemen bijweger aan de waag. — Als voren.

Snelpersdruk van L. E. BOSCH en ZOON.